

Nuorten tulevaisuus- suuntautunut ohjaus

Toimittaneet Anu Ihanus ja Jasmi Lassila

© Metropolia Ammattikorkeakoulu & Valo-valmennusyhdistys 2022

Julkaisija: Metropolia Ammattikorkeakoulu

Toimittajat: Anu Ihanus ja Jasmi Lassila

Sisäsivun valokuva: Anna-Reetta Kyllönen s.24

Ulkoasu ja kuvitukset:

Anna Sarkama-Antila, Graafinen suunnittelu Oy Peippo

Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja

TAITO-sarja 99

Helsinki 2022

ISBN 978-952-328-356-5 (pdf)

ISSN 2669-8021 (pdf)

Tämä tuotos on lisensoitu [Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/) -lisenssillä pois lukien julkaisussa olevat kuvat ja grafiikka.

Metropolian julkaisut >

Creating positive future >

Julkaisu on tuotettu osana Creating Positive Future – FUTU -hanketta, jota rahoitti Euroopan sosiaalirahasto. Hankkeessa edistettiin heikommassa työmarkkina-asemassa olevien nuorten työllistymisvalmiuksia: nuorten positiivista tulevaisuussuuntautunutta ajattelua, arjen elämänhallintaa ja toimintakykyä tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen keinoin. Hanketta toteuttivat Metropolia Ammattikorkeakoulu yhdessä Valo-Valmennusyhdistys ry:n, Espoon kaupungin ja Stadin ammattiopiston kanssa. Hanketta toteutettiin vuosina 2020–2022.

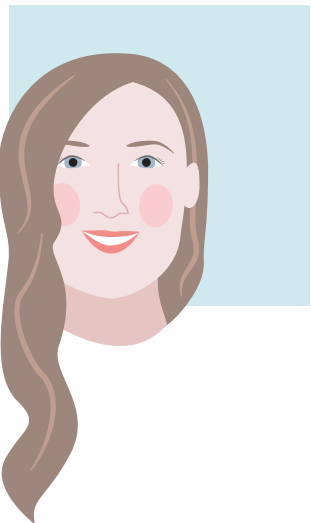

Kirjoittajat

Sylvia Hakari

”Projektityöntekijä,
sosiaalialan
lehtori, Metropolia
Ammattikorkeakoulu. KM.

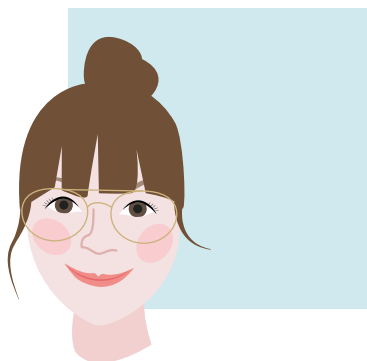
**”Katseessa leikkisä
uteliaisuus, aina valoisa
tulevaisuus!”**

Anu Ihanus

Projektipäällikkö
1–7/2022, sosiaalialan
lehtori, Metropolia
Ammattikorkeakoulu.
Sosionomi (YAMK).

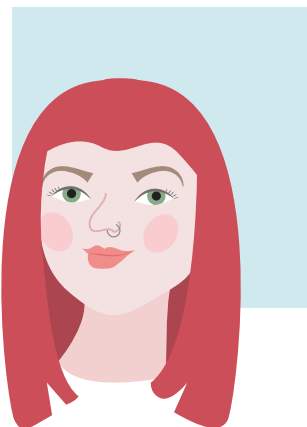
**”Elämän voi ymmärtää
vain taaksepäin ja
kuitenkin sitä on
elettävä eteenpäin.”**
(Sören Kierkegaard)

Anna-Reetta Kyllönen

Asiantuntija ja
projektityöntekijä, Valo-
Valmennusyhdistys ry.
Yhteiskuntatieteiden
maisteri ja palvelumuotoilun
polkuopiskelija (YAMK).

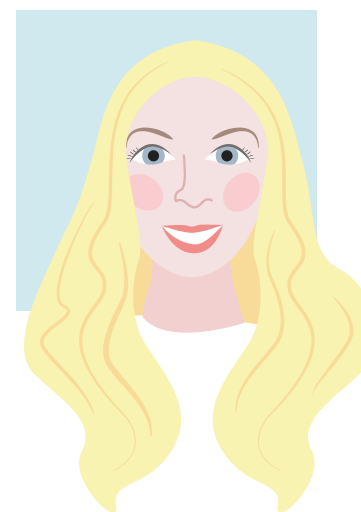
**”Ne sanoo sä oot
toivoton, mut sull
on jotain mitä niil
ei oo: Tämä hetki ja
tulevaisuus.”**
(Ratsia)

Jasmi Lassila

Projektipäällikkö
8–12/2022 ja
projektisuunnittelija
12/2021–7/2022,
koulutussuunnittelija,
KM, Metropolia
Ammattikorkeakoulu.

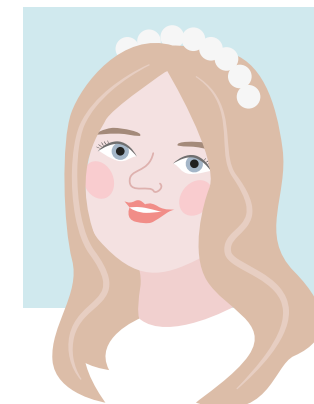
**”Kun uskot unelmiisi, alat
kasvaa niitä kohti.”**
(Tommy Hellsten)

Lotta-Kaisa Lehtonen

Sosionomiopiskelija (AMK).

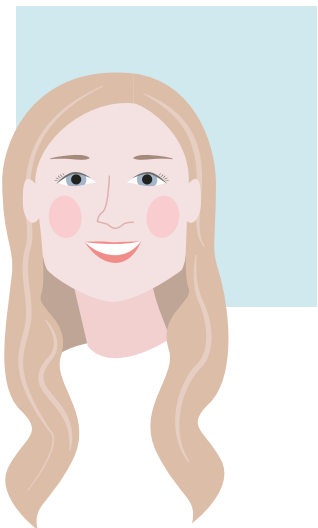
**”Tulevaisuus on sitä, mitä
siitä teemme.”**

Miia Ojanen

Sosiaalialan
lehtori, Metropolia
Ammattikorkeakoulu.
YTT, tutkija.

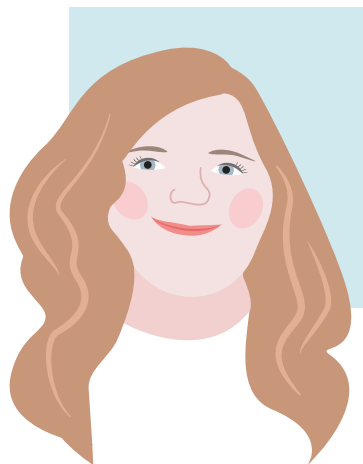
**”Paras tulevaisuus
ei synny yksin,
se tehdään yhdessä.”**

Tuula Tick

Asiantuntija ja ohjaaja,
Valo-Valmennusyhdistys ry.
Sosionomi AMK, positiivisen
psykologian asiantuntija ja
ratkaisukeskeinen valmentaja.

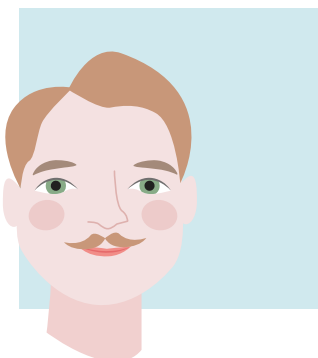
**”Mikä tuntuu kivalta?
Mikä näyttää kauniilta?
Mikä sinut saa hymyilemään?
Se mihin kiinnität
huomiota, kasvaa!”**

Nicol Parviainen

Opiskelija-assistentti,
Metropolia
Ammattikorkeakoulu.
Sosionomiopiskelija (AMK)

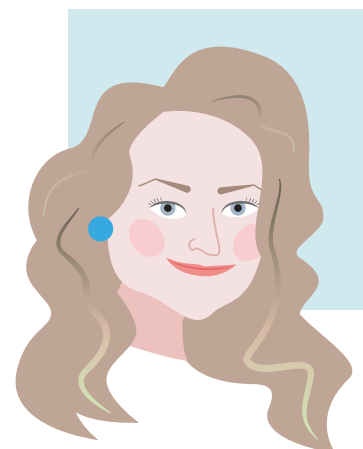
**”Tulevaisuuden
tuntemattomuus
luo pohjan
mahdollisuuksille.”**

Elen Pukk

Sosionomiopiskelija (AMK).

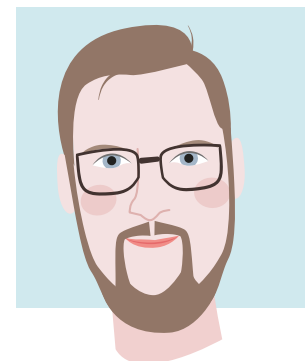
**”Kun mikään ei ole
varmaa, kaikki on
mahdollista.”**
(Margaret Drabble)

Jouni Piekkari

Projektityöntekijä,
sosiaalialan
lehtori, Metropolia
Ammattikorkeakoulu.
Etnomusikologi (FM).

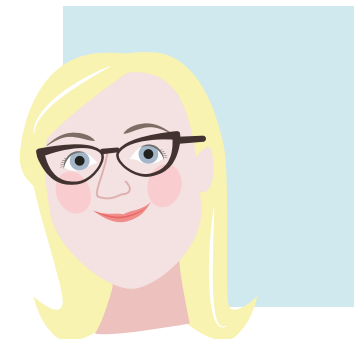
**”Tulevaisuudet
kirjoitetaan tähtiin.
Kumpiakin on
aika monta.”**
(Jouni Piekkari)

Eija Raatikainen

Yliopettaja, teemavastaava,
coordinator (ERAMUS
plus), FUTU-hankkeen
projektipäällikkö
2020–1/2022, Metropolia
Ammattikorkeakoulu. KT,
laillistettu sosiaalityöntekijä.

**”Menneisyys on
oppitunti. Nykyhetki
lahja. Tulevaisuus
syy jatkaa.”**
(tuntematon)

Sisällysluettelo

Lukijalle 6

Mitä on tulevaisuussuuntautunut ohjaus?

Tulevaisuussuuntautunutta ohjausta jäsentämässä..... 9

Tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen areenat

Tulevaisuuden pohdintaa chillauksen lomassa18

Nuorten kohtaaminen jalkautuvan autotyön avulla.....22

Tuettu keikkatyö tulevaisuususkon rakentajana.....26

Tulevaisuussuuntainen ja sukupuolitietoinen verkko-ohjausmalli30

Tulevaisuutta pelillisesti

Tulevaisuudet peleiksi – Nuoret ohjauksellisia pelejä kehittämässä35

Näin yhteiskehität pelin – helppo malli vasta-alkajille38

Oman elämänsä supersankarit43

Tulevaisuus ohjaajien arjen työssä

Ohjaajakoulutukset vahvistamassa tulevaisuuden ohjausosaamista48

Työn ja arjen tasapainolla hyvinvointia ohjaustyöhön.....52

Lopuksi – tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen visiointia.....57

Lukijalle

Eija Raatikainen ja Anu Ihanus

Nuorten elämä on muutosten aikaa niin sosiaalisesti, emotionaalisesti kuin fyysisestikin. Vuonna 2020 alkanut maailmanlaajuinen COVID-19-pandemia koetteli monin tavoin heidän resilienssiään ja sopeutumiskykyään.

Tulevaisuususkon ylläpito on kuitenkin mahdollista tilanteissa, joissa yhteiskunta kohtaa muutoksia.

Suomalaisten nuorten tulevaisuususko on tutkimusten mukaan ennätyskorkealla huolimatta vuonna 2020 alkaneesta maailmanlaajuisesta COVID-19-pandemiasta (mm. Nuorisobarometri 2021), osa nuorista koki pandemia-ajan negatiivisesti. (Kauniskangas, Kiilakoski & Pirttijärvi 2022.)

Creating Positive Future – FUTU -hankkeen tavoitteena oli edistää heikommassa työmarkkina-asetuksessa olevien nuorten työllistymisvalmiuksia sekä positiivista tulevaisuussuuntautunutta ajattelua, arjen elämänhallintaa ja toimintakykyä. Lisäksi tavoitteena oli tukea nuoria

ammattilliseen jatkokoulutukseen tai työelämään siirtymisessä. FUTU-hanke käynnistyi syksyllä 2019, juuri ennen pandemiaa.

FUTU-hanke oli Motiivi – Nuorten tulevaisuustyöskentelyn uudet menetelmät -hankkeen jatkohanke. Kuten FUTUa edeltävässä Motiivissa, FUTU-hankkeessakin **tavoitteeseen etsittiin vastauksia kolmen pääkysymyksen kautta: kuka minä olen, mitä minä osaan ja mihin minä pystyn?** Kysymyksiä käytettiin toiminnan suunnittelun pohjana niin nuorten yksilö- ja ryhmätyöskentelyssä kuin ohjaajien perehdytyspajoissa, ja ne ohjasivat toimintaa tulevaisuussuuntautuneesti. Kysymykset rakentavat nuorelle ja ohjaajalle näkemystä nuoren identiteetistä tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen viitekehyksessä.

Tulevaisuussuuntautuneessa ohjauksessa nuorta tuetaan hahmottamaan erilaisia vaihtoehtoja positiivisen ja realistisen tulevaisuuden rakentamiseksi. Tavoitteena on saada

nuori näkemään oma tulevaisuus positiivisia vaihtoehtoja sisältävänä ja tavoittelemisen arvoisena asiana. Menetelmät ovat nuorilähtöisiä, osallisuutta tukevia sekä nuorten toiveita ja tarpeita kunnioittavia. Ohjauksen keskiössä ovat nuoren vahvuudet ja voimavarat sekä toimijuuden tukeminen. Ohjauksen kolmen pääkysymyksen kautta nuori hahmottaa itseään, osaamistaan ja pystyvyyttään, saa näkyä mahdollisuuksistaan ja taidoistaan. Ohjauksen ansiosta hänen mahdollinen näköalattomuutensa muuttuu innostukseksi ja rohkeudeksi tulevaisuutta kohti. Nuori uskaltautuu konkreettisesti suunnittelemaan tulevaisuuttaan.

Tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen tilat ja toimintaympäristöt ovat moninaiset: toiminta voi tapahtua nuoren luona esimerkiksi kotona, koulussa ja sosiaalisessa mediassa. Nuoren itsensä toiveiden ja tarpeiden lisäksi myös ohjausympäristö vaikuttaa siihen, miten ja millaisin menetelmin tulevaisuussuuntautunutta ohjausta käytännössä toteutetaan. FUTU-hankkeessa osana

nuorten ohjausta käytettiin monia menetelmiä, kuten pelillistämistä ja yhteiskehittämistä. Peleissä erilaiset roolit ja niiden kokeileminen mahdollistavat omien kokemusten heijastamisen turvallisessa ja tarpeeksi etäännyttävässä kontekstissa. Identiteetin ja tulevaisuuden ratkaisujen pohtiminen pelihahmon kautta voi tuntua turvallisemmalta kuin muutoin. Tulevaisuussuuntautunut ohjaus tukee sosiaalisesti kestäväää tulevaisuutta ehkäisten eriarvoistumista ja syrjäytymistä. Ohjauksen tavoitteena on osallisuuden kokemisen vahvistaminen.

Ohjaajan rooli tulevaisuussuuntautuneessa ohjauksessa on tärkeä. Ohjaajan kokonaisvaltainen ymmärrys tulevaisuusohjauksen orientaatiosta suuntaa ajatuksia, ohjauskysymyksiä ja keskustelua sen suuntaisesti. Lisäksi ohjaajan oma tietoisuus ja osaaminen niin tämänhetkisistä kuin tulevista ilmiöistä ja menetelmistä sekä hänen oma työssäjaksamisensa vaikuttavat tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen toteuttamiseen ja toteutumiseen. FUTU-hankeessa järjestettiin perehdytyspajoja ohjaajille ja alan opiskelijoille tulevaisuuttautuneesta ohjauksen viitekehystä

ja siihen liittyneistä teemoista. Tavoitteena oli lisätä tietoa ajankohtaisista ilmiöistä ja menetelmistä teemojen ympärillä sekä jakaa kokemuksia muiden ohjaajien ja vertaisopiskelijoiden kesken. Teemoina olivat muun muassa digitaalisuus, arvot ja uskomukset, tunteet, luottamus, pelillisuus, radikalisaatio ja ohjaajien työssäjaksaminen.

Tässä oppaassa kuvataan käytännönläheisesti FUTU-hankkeen keskeisiä kehittämistyön tuloksia: tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen viitekehystä, ohjauksen areenoita, pelillisyyttä ja sen keinoja.

Opas on suunnattu erityisesti nuorten kanssa ohjaustyötä tekeville ammattilaisille ja alan opiskelijoille, mutta myös muille ohjaustyötä tekeville ja tulevaisuussuuntautuneesta ohjauksesta kiinnostuneille. Sisältöjä voi hyödyntää ja soveltaa eri asiakasryhmien kanssa. Toivomme tämän oppaan tarjoavan sinulle uusia, käytännönläheisiä menetelmiä ja näkökulmia omaan työhösi tai erilaisten tulevaisuuksien hahmottamiseen.

Lähteet

Kauniskangas, E., Kiilakoski, T. & Pirttijärvi, A. 2022. Esipuhe. Teoksessa Kiilakoski, T. (toim.) Kestäväää tekoa. Nuorisobarometri 2021. Verkkojulkaisu (Nuorisotutkimusseura) 169; Valtion nuorisoneuvoston julkaisu 69. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto & Opetus- ja kulttuuriministeriö.

**Mitä on
tulevaisuus-
suuntautunut
ohjaus?**

Tulevaisuus- suuntautunutta ohjausta jäsentämässä

Eija Raatikainen

Nuorten hyvinvoinnin heikentyminen korona-aikana ei ole yllättävää, sillä monet koronarajoituksista vaikuttivat suoraan nuorten elämän keskeisiin osa-alueisiin, kuten ystävyssuhteisiin, harrastuksiin, opetukseen ja vapaa-aikaan. Nuorisotutkimusverkoston toteuttaman Tutkimus nuorten kokemuksista korona-aikana -hankkeen tuloksista selviää, että korona-aikana nuorten, 15–25-vuotiaiden koettu hyvinvointi heikkenikin ratkaisevan paljon. Koronatiedonkeruussa vuoden 2020 lopussa nuoret antoivat elämäntyytyväisyydelleen merkitsevästi heikomman arvosanan kuin puoli vuotta aiemmin Nuorisobarometriä 2020 varten tehdyissä haastatteluisissa. (Lahtinen & Myllyniemi 2021; Lahtinen & Haikkola 2021.) Tässä tekstissä esitellään tulevaisuussuuntautunutta ohjausta, kuten se on FUTU-hankkeessa määritelty.

Nuoruus on aikaa, jolloin nuori rakentaa ja vahvistaa itselleen tärkeitä ihmissuhteita. Samaan aikaan tapahtuu irtiottoa lapsuuden perheestä. Eletään uudenlaista itsenäistymisen aikaa. Erityisesti perheissä, joissa esiintyy haasteita, nuorilla on keskimääräistä suurempi tarve muodostaa perheen ulkopuolisia merkityksellisiä ihmissuhteita (Valkendof & Sihvonen 2020).

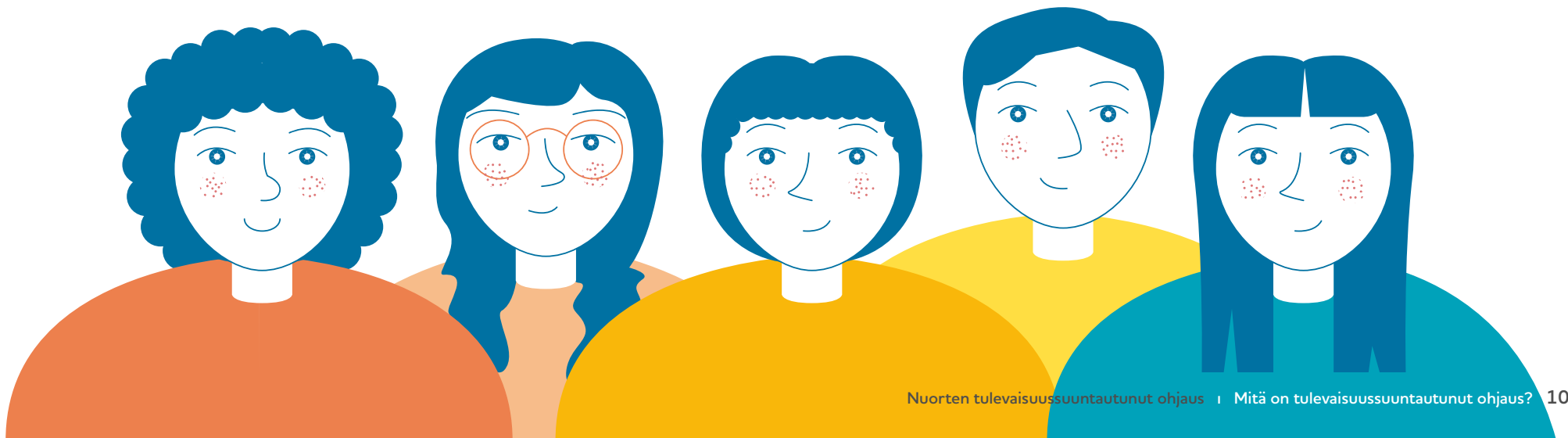
Tulevaisuus ja sen ajattelemisen edellyttävät toivon tunnetta ja sen herättämistä. Tämä mahdollistuu parhaiten myötätuntoa ja tukea tarjoavassa ympäristössä. Nuorten kanssa työskentelevillä ohjaajilla on siihen hyvä mahdollisuus. Tärkeää se voi olla erityisesti silloin, kun nuoren elämästä puuttuu turvallinen ja luotettava aikuinen, joka kannattelee

ja jaksaa ylläpitää uskoa ja toivoa. Erityisesti pessimismin ja negatiivisen asenteen vallitessa moni mahdollisuuksien ovi voi jäädä avaamatta. Tutkimusten (Mustonen & Mattila 2017) mukaan voimakas pessimistinen elämänasenne onkin hyvää elämää vaarantava tekijä. Sillä, millaisia uskomuksia ihminen liittää tulevaisuuteensa, on suuria vaikutuksia koko hänen elämäänsä, vaikutusten yltäessä ihmisen elinajan odotteeseen ja sairastumisriskiin.

Tutkimuksin (Nes & Segerström 2006) on myös todettu, että optimismin liittyvät positiivinen lähestymistapa ja selviytymisstrategioiden käyttö. Niillä pyritään poistamaan, vähentämään ja hallitsemaan stressitekijöitä ja tunteita, kun vastaavasti negatiivisesti sävyttyneeseen asenteeseen

on liitettävissä sivuuttavia, välttäviä tai vetäytyviä selviytymisstrategioita, joiden tavoitteena on etäännyttää stressitekijöistä ja hankalista tunteista.

Tulevaisuuden rakentamiseen tarvitaan turvallisen ja myönteisen ympäristön lisäksi mielikuvitusta hahmottaa erilaisia tulevaisuusskenaarioita (Tulevaisuusohjaus.fi) ja halua pohtia elämänarvoja (Rubin 2004), mutta yhtä lailla myös intuitiota (Raami 2017). Arjen pienet, positiiviset ja uskoa luovat ohikiitävät mikrohetket (Vuorinen 2015) voivat sysätä nuorena liikkeelle rohkeutta kurkotella kohti uusia asioita. Näissä kohtaamisissa tarvitaan keskinäistä arvostusta ja pyrkimystä dialogiin hyväksynnän ja kunnioituksen ilmapiirissä (Nivala 2020, 137).

Tulevaisuussuuntautunut ohjaus – askel kohti tulevaa

Tulevaisuussuuntautunutta ohjausta on hahmoteltu erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevien nuorten ohjaamiseksi (Creating Positive Future – FUTU-hanke | Metropolia). **Tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen lähtökohdat** ja juuret ovat Turun yliopiston Tulevaisuusohjauksessa, jossa on yhdistetty tulevaisuudentutkimuksen sekä nykyaikaisen opinto- ja uraohjauksen näkökulmat (Ahvenainen 2017, 12). Nuoren tulevaisuusmenetelmiä on muotoiltu myös Lasten ja nuorten säätiön Tulevaisuuskoulussa. Tulevaisuuskoulu | Lasten ja nuorten säätiö (nuori.fi)

Tulevaisuussuuntautuneessa ohjauksessa painopiste ei ole vain nuoren työ- tai jatkokoulutuspoluissa, vaan enemmänkin niihin kietoutuneissa tulevaisuustekijöissä ja **sosiaalipedagogisessa lähestymistavassa** kohdata nuori hänen elämänhallintaansa, osallisuuttaan ja toimijuuttaan arkilähtöisesti vahvistaen. Sosiaalipedagogisessa ajattelussa kohtaavat sosiaalinen ja pedagoginen näkemys. Nämä ovat keskeisiä elementtejä tulevaisuussuuntautuneessa ohjauksessa.

Tavoitteena on tietoinen ja realistinen tulevaisuuteen suuntaaminen, jotta tulevaisuuden pohtiminen ylipäänsä olisi mahdollista. Painopiste on arjen sujuvuudessa, identiteettityössä ja sen myötä muotoutuvassa tulevaisuudessa. Tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen keskiössä ovat osallisuuden ulkolaidoilla olevat ja vahvasti

tukea vaativat nuoret, vaikkakin ohjausorientaatio sopii myös muuhun ohjauskontekstiin ja monenlaisten nuorten kanssa tehtävään ohjaustyöhön.

Tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen tyypillinen piirre on se, että sillä ei pyritä tulevaisuuden pohtimiseen ja suunnitteluun vain psykososiaalisena, emotionaalisenä ja kognitiivisena prosessina, vaan se sisältää myös käytännön konkreettisia tekoja ja apua nuoren tueksi. Tämä ilmenee uusien taitojen harjoitteluna mutta myös positiivisena suhtautumisena omiin taitoihin, kykyihin ja vaikutusmahdollisuuksiin. Sosiaalipedagogisen hengen mukaisesti arkilähtöisyys ja identiteettityö ovat vahvasti läsnä tässä ohjausorientaatiossa. Ihmislähtöisyys ja -arvokkuus ovat sen ydinasioita.

Tulevaisuussuuntautunut ohjaus sisältää näkemyksen yksilön ja yhteiskunnan välisestä suhteesta (Nivala & Ryyänen 2020; 2017) ja ihmisen arvokkuudesta juuri sellaisena kuin hän on (Joutsenvirta & Salonen 2020). Toimijuuden rakentumisen näkökulmasta se on nähtävissä suhteissa tilanteisiin, toimintaympäristöihin, rakenteisiin ja vallitsevaan aikakauteen (Korkeamäki 2021). Toimijuuden vastavoimana voivat olla lamaantuminen ja irrallisuus, jotka saattavat olla seurauksia monista tekijöistä. Niitä ei tule pitää vain nuoren saamattomuutena ja motivaation puutteena, vaan taustalla voi olla turvattomuutta, pelkoja ja vaikeita tunteita, joiden kohtaaminen ja käsitteleminen vaativat psyykkistä energiaa ja uskallusta. Taustalla voi mahdollisesti olla oppimiseen liittyviä haasteita ja hankalia elämäntilanteita.

Oleellista on ymmärtää, että motivaation puutteen taustalla voi olla haavoittuvuutta tai motivaation alle voi kietoutua haavoittuvuutta, joka vaatii tulla näkyväksi.

Tulevaisuussuuntautuneessa ohjauksessa aktiivisen ohjaajan rooli on tärkeä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ohjaajan on hyvä toimia sensitiivisesti ja tunneälyään käyttäen (esim. Goleman & Boyatzis 2017) keskustellessaan nuoren kanssa tämän tulevaisuudesta. Oleellista on ymmärtää, että motivaation puutteen taustalla voi olla haavoittuvuutta tai motivaation alle voi kietoutua haavoittuvuutta, joka vaatii tulla näkyväksi. Ohjauksesta puhuttaessa on tärkeä pysähtyä miettimään myös itse ohjausta eli sitä, ketä se palvelee ja millaisin ehdoin (Juutilainen ym. 2014; Vehviläinen 2020). On siis hyvä kysyä itseltään, miksi ja miten ohjaajana tätä ohjaustyötä teen.

Kolmen kysymyksen kautta matkalla tulevaisuuteen

Tulevaisuusuuntautuneessa ohjauksessa jokainen ohjaaja muodostaa oman ohjauksen käyttäteorian ja tekee sen taustalla olevat (sosiaali-)pedagogiset sitoumukset ja ratkaisut. Erilaiset ohjauksen suuntaukset – esimerkiksi ratkaisukeskeisyys, positiivinen pedagogiikka tai valmentava ohjaus – ovat kaikki mahdollisia; ne eivät toisiaan poissulkevia, vaan täydentävät toisiaan. Ohjauksen kulmakivenä toimii ohjaajan ymmärrys nuoren (tulevaisuuden) tukemisesta kohti osallisuuden, toimijuuden ja elämönhallinnan vahvistamista.

Tulevaisuusuuntautuneessa ohjauksessa

keskiössä ovat ohjaajan monimenetelmäiset ohjaustavat ja -teot nuoren tukemiseksi kolmen ohjauksellisen pääkysymyksen avulla. Nämä kysymykset ovat: **Kuka minä olen?, Mitä minä osaan? ja Mihin minä pystyn?** Kysymykset on muotoiltu osana aikaisemmin toteutettua MOTIIVI-hanketta, ja ne ovat tarkentuneet käytäntölähtöisesti FUTU-hankkeessa (oheisessa kuviossa).

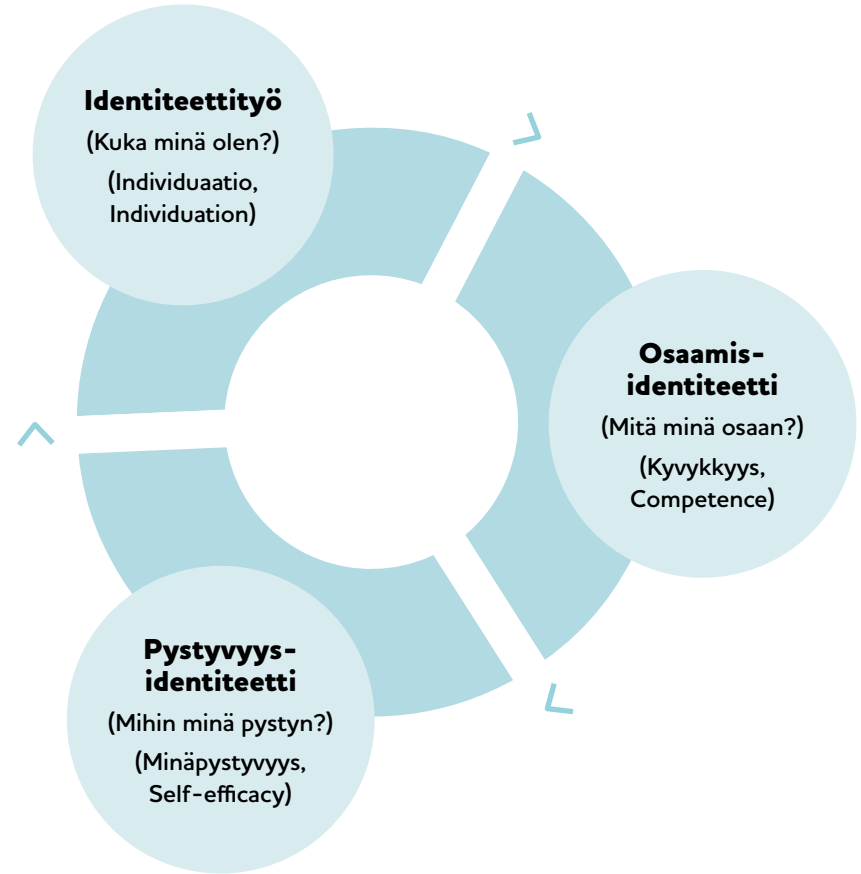
Tulevaisuusuuntautunut ohjaus painottaa nuorilähtöistä lähestymistapaa, jossa jokainen nuori kohdataan omalla itsenään

rakentavan ja positiivisen kohtaamisen kautta. Siinä kannustetaan nuorta näkemään oma tulevaisuus positiivisia vaihtoehtoja sisältävänä ja tavoittelemisen arvoisena asiana. Keskeistä ovat uskallus ja rohkeus haaveilla mutta myös kyky kohdata pettymyksiä. Nuorta ei jätetä näiden asioiden kanssa yksin. Näköalattomuus ei ole vallitseva tila, vaan se korvautuu hetkittäin innostuksella ja luottamuksella omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin.

Ohjaaja toimii nuoren rinnalla nykyisyyden ja tulevaisuuden uudelleen kirjoittajana ja sanoittajana – tukena tavoiteltavan tulevaisuuden löytämiseksi. Pääkysymykset ohjaavat nuorta identiteettityön äärelle. Kyse on oman itsen hahmottamisesta, oman osaamisen tunnistamisesta ja sanoittamisesta sekä omien mahdollisuuksien tunnistamisesta.

Kysymysten järjestystä, määrää ja intensiteettiä muotoillaan ohjauksessa joustavasti nuoren tarpeiden mukaisesti.

Tarkoituksena ei ole esittää kysymyksiä suoraan, vaan ohjata nuorta erilaisten menetelmien ja välineiden, kuten digitaalisten pelien, avulla tarkastelemaan näitä **identiteetin** ja **tulevaisuuden** kannalta merkityksellisiä kysymyksiä.

Tulevaisuusuuntautuneen ohjauksen pääkysymykset

Ohjaaja on "matkaopas" kysymysten äärelle. Ohjaajalla on tieto ja taito luoda luottamuksellinen ja turvallinen kohtaamisen tila kysymysten tarkastelemiseksi (ks. esim. Raatikainen 2021). Vehviläisen

(2014) mukaan ohjauksessa onkin tärkeää tukea ohjattavan toimijuutta (ks. myös Vanhalakka-Ruoho 2014) eli hänen kykyään suunnitella, ohjata, toteuttaa ja arvioida omia prosessejaan.

Kuka minä olen?

Individuaatio on ihmisen elinikäinen matka kohti oman itsen löytämistä ja yksilöitymisen prosessia (Dunderfelt 2011; Jung 2014). Nuori tutustuu itseensä, arvoihinsa, mielipiteisiinsä ja siihen, mikä on hänelle tärkeää ja kuka hän on suhteessa maailmaan ja muihin ihmisiin. Individuaatio on pohdintaa ja tulkintaa siitä, kuka minä olen, ja se jatkuu eri muodoissaan koko elämän ajan. Kyseessä on itsensä löytämisen prosessi, itseksi tuleminen. Merkityksellistä tämän prosessin ohjaamisessa on ohjaajan itsetuntemus, joka osaltaan edistää myös arvoista puhumista nuoren kanssa.

Mitä minä osaan?

Kyvykkyys tarkoittaa yksilön kokemusta siitä, mitä hän osaa ja saa aikaan. Kyvykkyden kehittämisessä tarvitaan sinnikkyyttä ja uskoa itseensä. Kokemus osaamisesta fokusoii toimintaan. Vastaavasti ihmisen ollessa epävarma omasta kyvykkyystään hänen ajattelunsa ja mahdollisuutensa toimia tehokkaasti heikkenevät. Tällöin mielen sisäinen puhe voi joko edistää suorituksen etenemistä tai lannistaa.

Deci ja Ryan (2008) ovat tarkastelleet osaamista osana motivaatiota, jolloin myös yksilön autonomia ja yhteisöllisyyden kokemus kyvykkyuden lisäksi selittävät hänen motivaatiotaan. Decin ja Ryanin teorian viitekehityksessä

kyvykkyyttä tarkastellaan osana osaamisidentiteettityötä, jota tehdään kun oma osaaminen tunnistetaan ja sanallistetaan voimavaraksi. Ohjattaessa nuoria kohti tulevaisuuden työelämää **osaamisidentiteettityö** on tärkeää. Ahvenaisen ym. (2017) mukaan osaamisidentiteetin ydin on yksilön kyky hahmottaa itseään osaajana. Se on kykyä tunnistaa omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan sekä tuoda niitä esiin. Taito kehittyy vuorovaikutuksessa ja suhteessa työelämään. Joskus osaaminen voi olla piilossa jopa nuortelta itsestäänkin, jolloin ohjaajalla on mahdollisuus tuoda ohjauksen keinoin esiin nuoren oma osaaminen ja saada nuorikin kiinnittämään siihen huomiota.

Mihin minä pystyn?

Minäpystyvyys ei ole pysyvä käsitys, vaan se voi muuttua positiivisten kokemusten ja uusien taitojen kehittymisen ansiosta (Bandura 1997). Minäkäsityksen liittyessä nykyisyyteen minäpystyvyys on kiinnitettävissä tulevaan. Vahvan minäpystyvyyden hyöty on siinä, että ihmiset, joilla on vahva minäpystyvyys, asettavat itselleen korkeampia tavoitteita ja ovat niihin sitoutuneempia kuin alhaisen minäpystyvyyden omaavat (Zimmerman 2000).

Ohjaaminen minäpystyvyyden tunnistamiseen ja sitä vahvistavan kokemuksen äärelle voi parhaimmillaan avata monia hautautuneita ja ehkä vääriäkin uskomuksia ja ajatuksia siitä, mihin nuori todellisuudessa pystyy ja kykenee. Minäpystyvyys voi muuttua, jolloin tukea antavalla ja kannustavalla ohjauksella voidaan vahvistaa sitä. Näkyväksi tuleminen eheyttää myös uskoa itseen. Minäpystyvyyden on osoitettu olevan mitä merkittävin taito myös työelämässä (Loeb, Stampel & Isaksson 2016).

Innostus huomisesta

Yksilökeskeisyyden haasteena on pidetty sitä, että se saattaa jättää huomiotta yhteisöllisyyden ja ympäristön merkityksen (Lemetty 2020). Osallisuuden mahdollistuminen edellyttää yhteisöltä sellaisia ominaisuuksia ja tekoja, jotka mahdollistavat osallisuuden toteutumisen. Osallisuus ei voi olla vain yksilön vastuulla, vaan yhteisön tulee tunnustaa yksilö ainutlaatuiseksi ja arvokkaaksi yhteisön jäseneksi ja

**Nuorten mukaan
kutsuminen ja
kiinnittäminen osaksi
yhteiskuntaa on avaintekijä
sosiaalisesti kestävä
huomisen turvaamiseksi.**

tarjota hänelle mahdollisuus toimia yhdessä muiden kanssa. (Ryynänen 2021.) Tasa-arvoisessa yhteisössä kaikilla on samanlaiset mahdollisuudet osallisuuden kokemiseen. Osallisuuden avulla voidaan ehkäistä eriarvoisuutta. Tulevaisuussuuntaunut ohjaus edistää osaltaan tätä sosiaalisen kestävyuden tavoitetta.

Vaikka **tulevaisuussuuntautunutta ohjausta** on hahmoteltu tässä julkaisussa kolmen kysymyksen avulla **nuorilähtöisesti**, ajattelussa on korostunut mukaankutsuvan **yhteisön** merkitys. Viitekehyksen mukaan merkitykselliset kohtaamiset ja ihmissuhteet rakentuvat osana yhteenkuulumisen kokemusta. Yhteisön tulee olla luotettava (Raatikainen & Poikolainen 2020), sensitiivinen ja mukaan kutsuva: psykologisesti ja emotionaalisesti turvallinen ympäristö, johon kiinnittyy.

Ymmärrettävästi nuorten elämäntilanteet ovat yksilöllisiä, jolloin kaikki eivät välttämättä koe yhtä lailla tarvetta yhteisöllisyyteen. Tulevaisuussuuntautuneessa ohjauksessa tavoitteena on ennen kaikkea vahvistaa nuoren positiivisia tulevaisuusnäkyymiä ja -visioita, asioita, joista hän on

kiinnostunut tai joista hän voisi kiinnostua ja joita kohti hänen on mielekästä, turvallista ja realistista lähteä kulkemaan.

Tulevaisuutta rakennettaessa ja siihen ohjatessa voidaan käyttää monia erilaisia toiminnallisia menetelmiä (ks. esim. Piekkari 2021) ja työkaluja, kuten digitaaliset ja pelilliset välineet. Lisäksi ohjauksesta puhuttaessa ei voi ohittaa ohjaustyön tekijän eli ohjaajan työhyvinvointia ja työssäjaksamista (Ojanen 2021). Ohjaajan oma jaksaminen ja työstään innostuminen välittyy kohtaamiseen nuoren kanssa.

On hyvä muistaa, että vaikka ohjaus vaikuttaa yksilön elämään tiettyinä ajanjaksona, sen tulos voi kypsyä pidemmän ajan kuluessa, myös tulevaisuudessa (Vehviläinen 2020). Tulevaisuussuuntautunut ohjaus tukee sosiaalipedagogisessa hengessä nuorten identiteetin, toiveiden ja unelmien muuttamista arkipäivän teoiksi ja realistisiksi tavoitteiksi. Positiivinen vire ja usko tulevaan auttavat nuorta huomisen haltuunotossa. Nuorten mukaan kutsuminen ja kiinnittäminen osaksi yhteiskuntaa on avaintekijä sosiaalisesti kestävä huomisen turvaamiseksi.

Lähteet

- Ahvenainen, M., Heikkilä, K., Jokinen, L., Miettinen, S., Ollila, J., Pietikäinen, N. & Vuorisalo, K. 2017. Tulevaisuus – Paljon mahdollista! Tulevaisuusohjauksen työkirja. Turku: Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto.
- Bandura, A. 1997. Self-efficacy: The exercise of control. New York: W. H. Freeman and Company.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. 2008. Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. Canadian Psychology 49 (3), 182–185.
- Goleman, D. & Boyatzis, R. E. 2017. Emotional Intelligence Has 12 Elements. Which Do You Need to Work On?(pdf) Harvard Business Review.
- Joutsenvirta, M. & Salonen, A. O. 2020. Sivistys vaurautena. Radikaalisti, mutta lempeästi kohti kestävää yhteiskuntaa. Helsinki: Basam Books.
- Jung, C. 2014. A study in the process of individuation (degruyter.com). Collected Works of C. G. Jung, (Volume 9, Part 1): Archetypes and the Collective Unconscious. Princeton University Press.
- Juutilainen, P.-K., Pasanen, H. & Alanko-Turunen, M. (toim.) 2014. Arvokas ohjaus (Theseus). Haaga-Helian julkaisut. Kehittämisraportit ja tutkimukset. HAAGA-HELIA-ammattikorkeakoulu.
- Korkeamäki, J. 2021. Oppimisvaikeudet, toimintavalmiudet ja toimijuus elämäkulttuurissa: Tapaustutkimus aikuisten oppimisvaikeuksista (journal.fi). Aikuiskasvatus 41 (1), 6–17.
- Lahtinen, J. & Haikkola, L. 2021. Nuorten työvoimapalvelujen käyttö ja kokemukset palveluista korona-ajan ensimmäisen puolen vuoden aikana (nuorisotutkimus.fi). Poikkeusolot – nuorten arki koronan keskellä -kirjoitussarja. Näkökulma-sarja, 68. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.
- Lahtinen, J. & Myllyniemi, S. 2021. Nuorten tyytyväisyys elämään korona-ajan ensimmäisen puolen vuoden aikana (nuorisotutkimusseura.fi). Poikkeusolot – nuorten arki koronan keskellä -kirjoitussarja. Näkökulma-sarja, 70. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.
- Lemmetty, S. 2020. Itseohjautuvan työssä oppimisen ihanuus ja ongelmallisuus: Kohti sosiokulttuurista näkökulmaa (journal.fi). Aikuiskasvatus 40 (4), 328–332.
- Loeb, C., Stampel, C. & Isaksson, K. 2016. Social and emotional self-efficacy at work. Personality and Social Psychology. Scandinavian Journal of Psychology 57 (2), 152–161.
- Lopez, S. J., Snyder, C. R., Magyar-Moe, J. L., Edwards, L. M., Pedrotti, J. T., Janowski, K., Turner, J. L. & Pressgrove, C. 2004. Strategies for Accentuating Hope. Teoksessa P. A. Linley & S. Joseph (toim.): Positive psychology in practice. Hoboken: John Wiley & Sons, Inc. 388–404.
- Mustonen, P. & Mattila, A. S. 2017. Pessimistiä harmittaa useammin, pidempään ja enemmän! Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 133 (23), 2231–2236.
- Nes L. S. & Segerstrom, S. C. 2006. Dispositional optimism and coping: a meta-analytic review (journals.sagepub.com). Personality and Social Psychology Review. 10 (3), 235–251.
- Nivala, E. 2020. Maahanmuuttajaopiskelijoiden sosiaalipedagoginen ohjaus vapaassa sivistystyössä (journal.fi). Sosiaalipedagoginen Aikakauskirja 21, 135–140.
- Nivala, E. & Rynnänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus.
- Nivala, E. & Rynnänen, S. 2017. Sosiaalipedagoginen viitekehys nuorisotalon työssä. Teoksessa Hoikkala, T. & Kuivakangas J. (toim.): Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 42; Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 196. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. 75–93.
- Ojanen, M. 2021. Tasapainottelemalla hyvinvointia työhön. Tikissä-blogi 15.6.2021. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.
- Piekkari, J. 2020. Käteviä välineitä nuorten tulevaisuusohjaukseen. Tikissä-blogi, 8.10.2020. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.
- Raami, A. 2017. Älykäs intuitio ja miten me käytämme sitä. Helsinki: Kustantamo SS.
- Raatikainen, E. & Poikolainen J. 2020. Nuorten miesten luottamus- ja epäluottamuskokemukset nuoren tulevaisuuden raamittajana. Nuorisotutkimus, 2/2020, 37–51.
- Raatikainen, E. 2021. Strengthening youth's trust in the future. Tikissä-blogi 12.9.2021. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Rubin, A. 2004. Arvot ja itsensä toteuttaminen. Tulevaisuudentutkimus tiedonalana (tulevaisuus.fi). TOPI – Tulevaisuudentutkimuksen oppimateriaalit. Turku: Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto.

Rubin, A. 2004. Identiteetti, individualismi ja tulevaisuuden haasteet. Tulevaisuudentutkimus tiedonalana (tulevaisuus.fi). TOPI – Tulevaisuudentutkimuksen oppimateriaalit. Turku: Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto.

Ryynänen, S. 2021. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys. Puheenvuoro Metropolia Ammattikorkeakoulun Asiakaslähtöiset hyvinvointi ja terveystalvet -innovaatiokeskittymän kehittäjäverkoston tapaamisessa ”Osana ja mukana. Sosiaalipedagogiikka näkökulmana osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen” 27.4.2021.

Lasten ja nuorten säätiö. 2020. Tulevaisuuskoulu (nuori.fi). Lasten ja nuorten säätiö.

Valkendorff, T. & Sihvonen, E. 2020. Nuorten perheet ja läheissuhteet: Nuorten elinolot -vuosikirja 2020 (julkkari.fi). Verkkojulkaisu 155. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura & Terveystalvet ja hyvinvoinnin laitos & Valtion nuorisoneuvosto.

Vanhalakka-Ruoho, M. 2014. Toimijuus elämäntulussa – ohjaustyön perusta? (journal.fi). Aikuiskasvatus 34 (3), 192–201.

Vehviläinen, S. 2020. Miksi ohjataan? Ohjauksen vaikutukset ja oikeutus. Teoksessa Määttä, M. & Souto, A.-M. (toim.): Tutkittu ja tulkittu Ohjaamo (pdf). Verkkojulkaisu 154. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.

Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas: yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudeamus.

Vuorinen, K. 2015. Positiivisen pedagogiikan mikrohetket kaisavuorinen.com.

Zimmerman, B. J. 2000. Self-efficacy: An essential motive to learn. Contemporary Educational Psychology 25, 82–91.

Tulevaisuus- suuntautuneen ohjauksen areenat

Tulevaisuuden pohdintaa chillauksen lomassa

Anu Ihanus ja Nicol Parviainen

Tulevaisuussuuntautunutta ohjausta voidaan toteuttaa eri tavoin eri ympäristöissä: ohjattavan henkilön tai ryhmän tarpeet ja toiveet muovaavat toimintaa. Koti on erilainen ohjausympäristö kuin instituutiot, kuten koulu tai nuorisotalo. Koti on paikka, jossa jokainen voi toteuttaa omaa itsemääräämisoikeuttaan, eikä vapaa-aika ole aina kovin strukturoitua ja ennalta suunniteltua.

Tulevaisuussuuntautunut ohjaus kotiympäristön arjessa tapahtuu nuorten vapaa-aikana. Vapaa-aika voi merkitä eri ihmisille erilaisia asioita, mutta useimmiten siihen kuuluu omaa aikaa, rentoutumista ja itsensä toteuttamista vapaammin kuin päiväaikaisissa toiminnoissa. Nuorten ohjauksen ja sen suunnittelun keskiössä kotiympäristössä on nuorten arki, kuitenkin niin, ettei ohjaustoiminta kuormita nuoria. Kukapa haluaisi elää kello kaulassa ja tietyn suunnitelmaan mukaan ympäri vuorokauden? Ihminen tarvitsee myös kokonaisvaltaista palautumista, ja usein se voi tapahtua itselle merkityksellisten asioiden ääressä.

Tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen uusia toteutusväyliä kehitettiin arkilähtöisesti FUTU-hankkeen yhteistyökumppanin Espoon kaupungin Hirviportin perheryhmäkodissa. Hirviportin perheryhmäkoti on Espoon kaupungin järjestämä ja ylläpitämä tuetun asumisen palvelu,

Huomion keskittäminen yhteiseen tekemiseen kasvokkain istumisen sijaan voi vapauttaa ilmapiiriä ja madaltaa kynnystä osallistua keskusteluun.

joka on suunnattu ilman huoltajaa Suomeen tulleille alaikäisille, jotka ovat saaneet kuntapaikan Espoosta. Suurin osa talon asiakkaita on 10–18-vuotiaita nuoria. (Espoon kaupunki 2017.) Perheryhmäkodin nuorten arkeen kuuluu paljon sisältöä: koulua, harrastuksia sekä omaa aikaa. Koulussa nuoret opettelevat muiden opiskeltavien aineiden lisäksi suomen kieltä. Huomioiden nuorten lähtötilanteen myös tulevaisuussuuntautunut ohjaus vaati uudenlaista otetta sopiakseen nuorten elämään Hirviportissa.

Arki voi olla myös uuvuttavaa, kun taustalla on muutto uuteen maahan. Tulevaisuussuuntautunut ohjaus tässä tilanteessa vaatii erityisesti tutustumista ja luottamuksen rakentamista. Esimerkiksi Hirviportissa nuorten kiinnostusta pyrittiin herättelemään yhteisen mukavan tekemisen äärellä sekä muihin perheryhmäkodin asukkaisiin tutustuen. Työskentelyssä hyödynnettiin yhteisöllisyyttä ja motivaation vahvistamisen menetelmiä.

Ohjaus lähtee arjesta

Tulevaisuussuuntautunut ohjaus ei välttämättä aina tarkoita toiminnallisia ohjaustuokioita tai vaadi valmisteluja. Kotiympäristössä arkilähtöisyyden ja sitä kautta tulevaisuutta tukevien elementtien tunnistaminen on tärkeää. Kuten sosiaalipedagogiikassa, tulevaisuussuuntautuneessa ohjauksessakin tunnistetaan eri arjen toimintojen merkitys

tulevaisuuden kannalta. Arjessa pärjäämisen taidot ovat olennainen osa tulevaisuutta muun muassa tuetun asumisen piirissä olevan nuoren kannalta. Esimerkiksi perheryhmäkodin yhteiset ruuanlaittohetket toimivat hyvänä tapana opetella ruuanlaittoa ja keskustella terveellisestä ruokavaliosta. Ruoka on myös yksi yhteisöllisimmistä keinoista koota ihmiset yhteen.

Ohjaajana on hyvä tunnistaa myös niiden hetkien merkitys, jolloin nuori ei aktiivisesti osallistu esimerkiksi kodinhoidollisiin tehtäviin. Esimerkin näyttämällä voi olla suuri merkitys arjen taitojen oppimisessa. Uusia taitoja voi omaksua myös havainnoimalla, ja esimerkin näkeminen voi innostaa ja rohkaista nuorta kokeilemaan itse. Vaikka joskus ohjaajana tuntuisi, etteivät kodin askareet kuuluisi omaan työnkuvaan tai etteivät ne ole puhdasta asiakastyötä, on hyvä pysähtyä pohtimaan niiden merkitystä tulevaisuussuuntautuneesta ja pian itsenäistyvän nuoren vinkkelistä.

Yhteisen tekemisen äärelle pysähtyminen mahdollistaa keskustelun nuoren ja ohjaajan välillä. Huomion keskittäminen yhteiseen tekemiseen kasvokkain istumisen sijaan voi vapauttaa ilmapiiriä ja madaltaa kynnystä osallistua keskusteluun. Keskustelun edetessä ohjaaja pyrkii aistimaan mahdollisia tulevaisuutta rakentavia tekijöitä ja nostamaan niitä keskustelun pääsisällöiksi. Keskustelut voivat tarjota paljon täkyjä, joita voidaan hyödyntää ohjaustyössä, ja sitä kautta nostaa asioita yhteiseen tarkasteluun.

Minun, sinun – meidän

Kotiympäristössä tapahtuvassa tulevaisuussuuntautuneessa ohjauksessa hyödynnetään sosiaalipedagogiikasta tuttua käsitettä ”**yhteinen kolmas**” (engl. **Common Third**). Yhteinen kolmas -ajattelun mukaisesti nuorten arjesta ja kiinnostuksen kohteista sekä ohjaajalle luontevista asioista etsitään yhteisiä tekijöitä, joiden avulla ohjaustilanne saa alkuun luontevan ponnahduslaudan yhteiselle tekemiselle. Vaikkei ohjaaja mieltäisi nuoren arkeen kuuluvia asioita itselleen tärkeiksi, voi heittäytyminen epämuukavuusalueelle herättää nuorissa luottamusta.

Tulevaisuussuuntautunut ohjaus vapaa-aikana toteutettuna, yhteisen kolmannen ajatusmallin mukaan, tarkoitti Hirviportin perheryhmäkodissa muun muassa tulevaisuuden opintopolkujen suunnittelua ja uuden harrastuksen kokeilua yhdessä ohjaajan kanssa:

Esimerkki 1

Nuori osoitti olevansa kiinnostunut tietokoneista, mutta oli epävarma omista tietoteknisistä taidoistaan. Ohjaaja tunnisti mielenkiinnon kohteen ja kyseli lisää rikastuttamalla keskustelua omalla tietämyksellään. Tilanteessa pohdittiin nuoren kanssa myös tietotekniikka-alan uramahdollisuuksia, mutta painopiste pidettiin vielä yleisellä tasolla pohtien tietoteknisten taitojen yleistä hyötyä omassa tulevaisuudessa. Ohjaustilanteessa päädyttiin katselemaan Opintopolusta opiskelumahdollisuuksia tietotekniikkaan liittyen ja herättelemään näin konkreettisia mahdollisuuksia nuoren ajatuksissa. Vaikka koulutukseen hakeminen ei ollut vielä nuorelle ajankohtaista, tilanteessa ohjaaja koki hyödylliseksi esittää myös kauaskantoisempia mahdollisuuksia. Seuraavalla ohjauksella ohjaaja toi mukanaan kannettavan tietokoneensa, jolla nuori pääsi harjoittelemaan itse tietokoneen käyttämistä ohjaajan opastuksella. Tietokoneen pikakomentoja sekä mahdollisia uravaihtoehtoja kirjattiin paperille ylös, jotta ajatukset säilyivät nuorella tallessa.

Esimerkki 2

Ohjaaja keskusteli nuoren kanssa musiikista. Nuori piti musiikista ja laulamista paljon, mutta kokemusta esimerkiksi itse soittamisesta eri soittimilla oli hyvin vähän. Ohjaaja kokeili seuraavalla ohjauksella, miten kitaran mukana tuominen vaikuttaisi ohjauksikäynnin sisältöön. Musiikista kiinnostunut nuori innostui harjoittelemaan sointuja. Toiminta innosti myös muita: lähes kaikki paikalla olevat nuoret kiinnostuivat kitarasta ja kokeilivat sitä vuorotellen. Kitara herätti monen nuoren pohtimaan musiikkia vapaa-ajan harrastuksenaan sekä loi yhteisöllisyyttä ja toi vertaisia yhteisen toiminnan äärelle.

Ohjauksessa pysähdytään perusasioiden äärelle

Muutto uuteen maahan ja uuden yhteiskunnan jäseneksi liittyminen on suuri elämänmuutos, jolloin ihminen pohtii omaa identiteettiään – sitä, kuka hän on. Omat piirteet, mieltymykset ja osaaminen voivat saada uudessa ympäristössä aivan eri merkityksen, jolloin on tärkeää pysähtyä pohtimaan omaa identiteettiä ja minuutta.

Osaaminen on usein ympäristösidonnaista. Arvostetaanko ennestään hankittua osaamista, ja voiko nuori toteuttaa itseään samalla tavalla suomalaisessa yhteiskunnassa kuin aiemmassa kotimaassaan? Uusi kieli ja uuden kulttuurin

Vaihtoehtojen ja mahdollisuuksien sekä omien vahvuuksien hahmottamiseen voi tarvita tukea, jos tulevaisuususkoa ei ole tai jos aiemmin esimerkiksi oman mielipiteen ilmaisuun ei ole ollut mahdollisuutta.

toimintatavat voivat vaikuttaa myös työssä tai opinnoissa suoriutumiseen. Hirviportissa yksi koko ajan läsnä oleva, tulevaisuutta tukeva tekijä oli suomen kielen opettelu.

Jos ihminen ei tunne itseään tai hahmota omaa osaamistaan, voi olla hankalaa myös konkreettisesti pohtia tulevaa. Vaihtoehtojen ja mahdollisuuksien sekä omien vahvuuksien hahmottamiseen voi tarvita tukea, jos tulevaisuususkoa ei ole tai jos aiemmin esimerkiksi oman mielipiteen ilmaisuun ei ole ollut mahdollisuutta.

Vaihtoehtojen sanoittaminen ja sisältöjen avaaminen voivat tukea päätöksentekoa. Esimerkiksi Hirviportin nuorten kanssa tulevaisuuden hahmottelussa pysähdyttiin pohtimaan ja tarkastelemaan omia vahvuuksia ja positiivisia puolia. Nuoret innostuivat pohtimaan omaa tulevaisuutta ja ideoimaan sitä konkreettisestikin, kun ohjauksissa toistuvasti pienissä paloissa pysähdyttiin kysymään: **Kuka minä olen? Mitä minä osaan? Mihin minä pystyn?**

Kotiympäristö mahdollistaa ihmiseen tutustumisen intiimisti. Ihmisillä on usein erilaisia rooleja eri yhteyksissä, ja itsestä kerrotaan ja viestitään asioita eri tavoin. Toisen kotiin tutustuminen avaa ideoita ohjaukseen ja sen teemoihin. Tällöin ei välttämättä tarvita edes yhteistä kieltä. Kotiin tutustuminen voi herättää keskustelun aiheita sekä ilmentää nuoren kiinnostuksen kohteita ja tuen tarpeita. Se, että kutsutaan toinen ihminen omaan kotiin, on myös osoitus luottamuksesta. Kodin ovea avatessa avataan ovi myös omalle henkilökohtaiselle alueelle.

Lähteet

Valvontaraportti. 2017. [Espoossa sijaitsevien ilman huoltajaa alaikäisinä maahan tulleiden oleskeluluvan saaneiden ryhmä- ja perheryhmäkotien valvontaraportti \(docplayer.fi\)](#). Espoon kaupunki.

Nuorten kohtaaminen jalkautuvan autotyön avulla

Anna-Reetta Kyllönen ja Tuula Tick

Nuorisotyölle on tunnusomaista uudelleenohjautua siihen suuntaan, missä sitä tarvitaan, kun nuorten tarpeet ja kulttuurit, yhteiskunnan toimintatavat tai arkea puitteistavat teknologiat muuttuvat (Kiilakoski & Kylmäkoski 2022). Käytännössä tämä näkyy siten, että nuorisotyöhön ilmaantuu säännöllisesti erilaisia tapoja toimia ja kohdata nuoria. Toimintaympäristöön on tullut viime vuosina enemmän digitaalisia ja jalkautuvia kohtaamisen tapoja. Korona-aika on ollut hyvä esimerkki siitä, että äkillisiin muutoksiin on täytynyt reagoida hyvinkin nopeasti, jotta nuoret saavat tarvitsemansa avun vallitsevasta maailmantilanteesta huolimatta.

Viimeaikainen merkittävä muutos perinteisen nuorisotyön kentällä on ollut jalkautuvan työn määrän lisääntyminen. Syy muutokseen löytyy kaupunkitilojen suunnittelusta ja maailmanlaajuisesta koronapandemiasta. 2000-luvun aikana huomattiin, että kaupunkitilaan syntyneisiin ostoskeskuksiin hakeutui paljon nuoria viettämään vapaa-aikaa kavereiden kanssa, ja tarve nuorisotalojen ulkopuolelle jalkauttamiseen alettiin tunnistaa (Juntunen & Ylimys 2017, 7). Erilaisissa yhteyksissä ja julkisessa keskustelussa on havaittu, että nuoret viettävät vapaa-aikaansa siellä, missä he eivät ole vanhempien tai muiden aikuisten katseiden alla, jolloin myös erilaisten lieveilmiöiden määrä on lisääntynyt. Koronan aikana nuorten on täytynyt sopeutua vallitseviin olosuhteisiin ja löytää uudet ajanviettopaikat kauppakeskusten ollessa suljettuja. Tämä on lisännyt jalkautuvan nuorisotyön tarvetta oleellisesti, ja apua onkin pystytty tuomaan sinne, missä nuoret oleskelevat.

Autotyöskentelyn etuna on, että se tarjoaa nuorelle turvallisen ympäristön kertoa huolistaan ja mahdollistaa ohjaajille kätevän liikkumisen muodon sen sijaan, että ohjaaja kulkisi pääkaupunkiseudulla vain julkisten yhteyksien varassa. Autotyöskentely luo nuorisotyöllisen tilan myös niihin paikkoihin, missä sellaista ei valmiiksi jo ole. Se tarjoaa nuorille mahdollisuuden valita, tulevatko he autolle vai eivät. Pääkaupunkiseudun lisäksi maaseudulla ja harvaan asutuilla alueilla nuorisotyön palvelut pystytään tuomaan kätevästi auton avulla sinne, missä nuoret ovat eikä heidän tarvitse kärsiä puutteellisten kulkuyhteyksien vuoksi palveluiden puuttumisesta (Tormulainen & Kauppinen 2022, 54). Automalli on tunnettu jo aikaisemmin esimerkiksi Walkers-bussin toimintatapana ja Wauto- toimintamallina (Aseman

lapset ry 2022; Tormulainen & Kauppinen 2022). FUTU-hankkeessa jalkautuvaa autotyötä käytettiin ja kehitettiin tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen viitekehysessä.

Sosiaalipedagogiikka nuorisotyön ja tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen viitekehysessä

Nuorisotyö on kehittynyt osana toiminnallista traditiota. Sen tärkeimmät elementit ovat nuorten vapaaehtoinen osallistuminen heille tarjottuihin toimintoihin, ryhmämuotoinen toiminta sekä luottamus aikuisten ja nuorten välillä nuorisotyön kentällä (Kiilakoski & Honkatukia 2018, 10). Sosiaalipedagoginen viitekehys luo raamit nuorisotyölle ja on osa laajempaa nuorisotutkimusta ja sosiaalityön opetusta. Siinä yhdistyvät sosiaalinen ja kasvatuksellinen näkökulma, ja sosiaalinen ja kasvatuksellinen yhteiskuntatieteiden alakategorioina kytkeytyvät toisiinsa. Kiinnostuksen kohteena ovat erityisesti ihmisen ja yhteiskunnan suhde sekä henkilökohtainen kasvuprosessi, jossa yksilö pääsee osaksi yhteisöjä ja tätä kautta yhteiskunnan jäseneksi. Nuorisotyössä yksilöllä tarkoitetaan toimintaan osallistuvaa nuorta. Sosiaalipedagogiikassa ollaan kiinnostuneita niistä toimenpiteistä, joilla tätä sosiaalista kasvua tuetaan elämänsä eri vaiheissa. (Nivala & Ryyänen 2017, 75.)

Tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen näkökulmasta jalkautuva autotyö keskittyy rakentamaan yksilön ja yhteiskunnan välistä suhdetta nuoren näköiseen suuntaan ongelmien korostamisen sijaan. Jollekin nuorelle

ensimmäinen askel kohti omannäköistä tulevaisuutta voi olla asunnon saanti tai mielekkään koulupaikan löytäminen. Jollekin toiselle se puolestaan voi tarkoittaa apua ja tukea päihdeongelmien hoitamiseksi. Jokainen polku on yksilöllinen; rinnalla kulkeva tuki on tärkeää, jotta nuori kokee tulevaisuuden tavoittelemisen arvoisena ja eikä jää yksin pelkoineen.

Jalkautuvan autotyön havaintoja kentältä

Jalkautuva nuorisotyö pitää sisällään hyvin samankaltaisia elementtejä kuin etsivä nuorisotyö, joten niitä on usein vaikea erottaa toisistaan sisältöjen samankaltaisuuden vuoksi. Etsivän nuorisotyön merkittävin ero jalkautuvaan työhön nähden on se, että etsivässä työssä nuoret pyritään löytämään yhteistyökumppaneiden, kuten oppilaitosten kautta, jolloin nuori saa tarvitsemansa avun siinä vaiheessa, kun on vaarassa pudota yhteiskunnan tukiverkosta pois (Laaki & Lempinen 2019, 9).

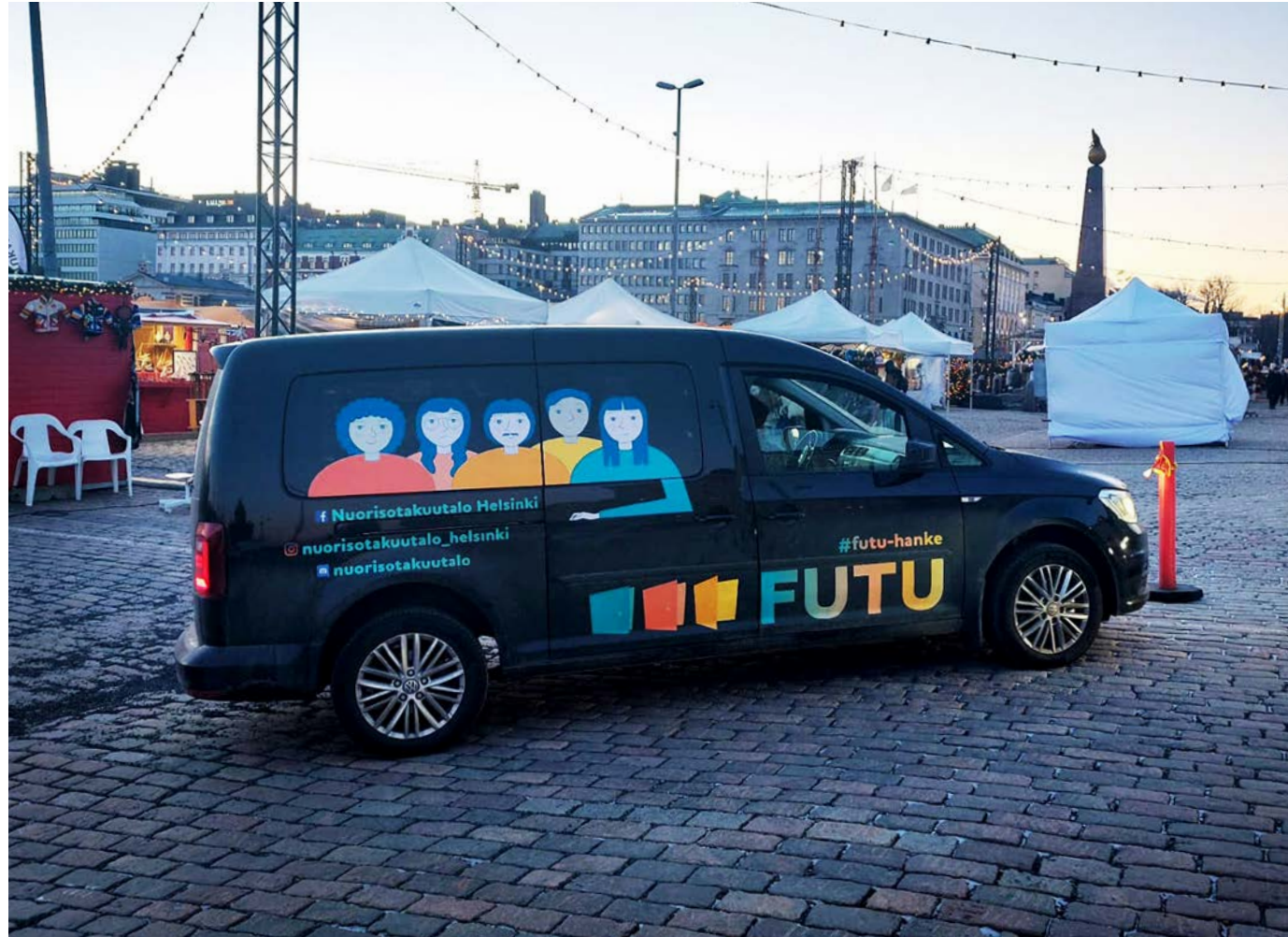
Jalkautuvassa työssä nuoria kohdataan heidän luonnollisissa ympäristöissään, joita voivat olla kauppakeskukset tai muut julkiset oleskelutilat. Työskentelytavalla pyritään turvaamaan nuorten suosimat ympäristöt, tarjoamaan välitöntä tukea ja toimimaan yhteistyössä muiden nuorten kanssa työskentelevien tahojen, kuten poliisin, kanssa ongelmien ennaltaehkäisemiseksi.

Jalkautuva työtapa onnistuu tavoittamaan yhteiskunnallisesti heikoimmassa asemassa olevia nuoria, jotka eivät syystä tai toisesta ole työllisyyspalveluiden tavoittamia tai muuten oikea-aikaisten palveluiden piirissä. Autotyöskentelyn avulla nuorisotyön palveluita saadaan lähelle nuoria ja tehdään palvelu näkyväksi nuorille sekä heidän lähipiirilleen. Toiminnan haasteena on nuorten kiinnittyminen palveluun vaikeassa elämäntilanteessa.

Jalkauduttaessa ensikohtaamisen merkitys on tärkeä, sillä se vaikuttaa nuoren palveluihin kiinnittymiseen sekä nuoren ja ohjaajan välisen luottamuksen rakentumiseen. Konkreettisen avun tarjoaminen hetkessä ja nuoren kuuntelu ovat jalkautujan tärkeimmät työkalut, sillä se voi ohjata nuoren elämää juuri siinä hetkessä oikeaan suuntaan. Esimerkiksi FUTU-hankeessa autolla jalkauduttiin Itä-Helsingin alueella julkisille paikoille, kuten ostoskeskusten ja metroasemien läheisyyteen. Jalkauduttaessa huomattiin, että nuoret lähestyivät autoa helpommin silloin, kun autossa oli jotakin tarjottavaa mukana. Usein tarjottavat olivat kahvia ja hävikkiruokaa, kuten suklaata tai hedelmiä. Hävikkiruoan tarjoaminen auttaa nuoria näkemään hävikkiruoan tarjoaman mahdollisuuden osana omaa talouden hallintaa ja konkretisoi myös omaa osallisuutta kestävämmän kehityksen edistämiseksi.

Auton käyttäminen on vaikuttanut siihen, että ohjausta on voitu toteuttaa hyvin joustavilla ja nuorilähtöisillä tavoilla.

FUTU-auto Tuomaan joulumarkkinoilla Helsingin Senaatintorilla. Kuvaaja: Anna-Reetta Kyllönen.

Monet asiat, kuten muuttaminen omaan asuntoon tai nuoren tarvitsemiin palveluihin pääsy, olisivat olleet haastavampia nuorelle ilman autolla liikkuvan ohjaajan mahdollistamaa apua.

Aito kohtaaminen ohjaustyössä

Nuorten auttaminen vaatii ohjaajalta periksiantamatonta luonnetta ja kykyä olla aidosti oma itsensä nuorten kanssa. Nuoret ovat herkkiä aistimaan, jos kohtaamistilanne ei ole molemmin puolin

Jalkautuvassa työssä työparityöskentely kokemusasiantuntijan kanssa voisi toimia hyvin kohtaamisen apuvälineenä ja työkaluna, sillä kokemusasiantuntijalla on kyky puhua nuorten kanssa samaa kieltä, mitä alan ammattilaisella ei välttämättä ole.

aito. Kuuntelemisen taito ja kyky sietää epävarmuutta ovat myös äärettömän tärkeitä ominaisuudet tätä työtä tekevällä henkilöllä. Yhteydenpito voi olla välillä haastavaa, sillä nuorten elämäntilanteet voivat vaihtua hyvinkin nopeasti, ja tästä syystä nuori voi kadota hetkellisesti tavoittamattomiin. Haastavassa elämäntilanteessa olevan nuoren kohtaaminen vaatii ohjaajalta myös kykyä ymmärtää nuoren tilannetta, mutta olla samaan aikaan "se turvallinen aikuinen". Jalkautuvassa työssä työparityöskentely kokemusasiantuntijan kanssa voisi toimia hyvin kohtaamisen apuvälineenä ja työkaluna, sillä kokemusasiantuntijalla on kyky puhua nuorten kanssa samaa kieltä, mitä alan ammattilaisella ei välttämättä ole. Tällainen toimintamalli voisi toimia erityisesti kohdattaessa päihdetaustaisia nuoria.

Jalkautuva autotyö mahdollistaa nuorten kohtaamisen joustavasti heille sopivissa ympäristöissä. Lisäksi auto voi tarjota turvallisen ja intiimin keskustelutilan nuoren ja ohjaajan välille. Auto jalkautuvan työn välineenä nopeuttaa ja sujuvoittaa työskentelyä nuorten kanssa: esimerkiksi nuori pääsee asioimaan helposti tarvitsemissaan palveluissa, olivat ne sitten lähellä tai kaukana. FUTU-hankkeen tuoma kokemus jalkautuvasta autotyöstä nuorisotyön menetelmänä vahvistaa näkemystä siitä, että nuorille tarjottavien palveluiden on entistä tärkeämpää pysyä ajan hengessä mukana ja pyrkiä muovautumaan samaan aikaan, kun ympäröivä maailma muuttuu.

Lähteet

Aseman lapset ry 2022. Walkers-bussi. Helsinki: Aseman Lapset ry.

Helin, E. & Moisala, M. 2021. Nuorisotyön ympäristöt muutoksessa - miten reagoimme? Verke-blogi, 15.3.2021. Helsinki: Opetus ja kulttuuriministeriö.

Juntunen, I. & Ylimys, S. 2017. Nuorisotyötä asemilla, kaduilla ja kauppakeskuksissa. Askelmerkkejä löytävään nuorisotyöhön. Helsinki: Aseman Lapset ry.

Kiilakoski, T. & Honkatukia, P. 2018. Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä? Julkaisuja 206 (Nuorisotutkimusseura). Tampere: Vastapaino.

Laaki, K. & Lempinen, V. 2019. "Perus rento rupattelu ja ymmärtäväisyys tuntuvat mukavalta". Jalkautuva nuorisotyö Tampereella nuorten näkökulmasta (Theseus). Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutus, Hämeenlinnan korkeakoulukeskus.

Nivala, E. & Ryyänen, S. 2017. Sosiaalipedagoginen viitekehys nuorisualan työssä. Teoksessa Hoikkala, T. & Kuivakangas J. (toim.): Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 42. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 196. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. 75–93.

Tormulainen, A. & Kauppinen, E. 2022. Liikkuen läsnä, hetkessä teille. Tutkimusraportti liikkuvasta nuorisotyöstä (pdf). Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 173. Viitattu 29.8.2022

Tuettu keikkatyö tulevaisuususkon rakentajana

Anu Ihanus

Nuoruuteen liittyy tulevaisuuden vaihtoehtojen tutkimista, ja lähes jokainen nuori pohtii jossain vaiheessa omia mielenkiinnon kohteitaan, tulevia opintoja, tulevaisuuden urapolkua tai omaa pärjäämistään esimerkiksi työelämässä. Keikkamainen työskentely työhönvalmentajan tukemana voi antaa nopeastikin vastauksia nuoren pohdintoihin ja lisätä kyvykkyyden tunnetta. Lisäksi sen avulla nuori voi myös saada arvokasta työkokemusta ja ansaita palkkaa.

Nuoruus voidaan nähdä siirtymänä ja valmistautumisena kohti aikuisuutta: nuoruus on sekä vaihtoehtojen tutkimista, valintojen tekemistä että uusien asioiden kokeilua (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 166). Vaikka puhutaankin siirtymästä, on matka kohti seuraava elämänkulun vaihetta tärkeä. Elämänvaiheena nuoruus on pidentynyt, ja valinnanmahdollisuuksia esimerkiksi ammatinvalinnassa on lukuisia ja niiden määrä kasvaa entisestään. Itselle sopivien valintojen ja mahdollisuuksien löytäminen voi viedä paljon aikaa, ja etsintävaiheeseen voi liittyä ahdistusta ja kriisejä (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 173–174).

Työhön tutustuminen työtä tekemällä voi konkretisoida ja realisoida nuoren ajatuksia työstä sekä omista kyvyistä ja toiveista. Perinteisesti työssä oppimisella tarkoitetaan työtehtävien tai ammatin opettelua työpaikalla (Heikkilä 2006, 144), ja siihen liittyy usein pidempi prosessi. Voiko työssä oppiminen olla lyhyempiaikaista, esimerkiksi keikkatyötä, sekä tarjota mahdollisuuden oppia ja saada monipuolista kokemusta niin erilaisista työtehtävistä kuin työpaikoista? Voiko työssäoppimisesta samalla ansaita myös palkkaa?

Tuettu keikkatyö on tuetun työllistymisen muoto, jossa työhön sitoudutaan keikka kerrallaan. Kyse on silppu-, ruuhka- tai kausityöstä, jota syntyy niin työpaikoille kuin kotitalouksiin. Työskentelymuotona se sopii niin nuorille, osatyökykyisille ja muille heikommissa työmarkkina- asemassa oleville. (Ihanus & Vehkaperä 2021.)

Tuettua työskentelystä tekee se, että keikkatyön tekijän ja työn tarjoajan eli työnantajan tukena on työhönvalmentaja, joka on ohjaus- ja valmennustyön ammattilainen ja työskentelee esimerkiksi työhönvalmennuksen palveluissa tai työtoiminnassa. Työhönvalmentajan voi olla mukana tarpeen mukaan ennen keikkaa, keikan aikana ja keikan jälkeen. Tukea voidaan tarvita niin keikkojen perehdytyksessä, niille valmistautumisessa kuin työnantajayhteistyössä, kuten keikkojen etsimisessä (Ihanus & Vehkaperä 2021). Tuettuja keikkoja voidaan tehdä esimerkiksi osana päivä- ja työtoimintaa tai työhönvalmennusta sekä erilaisissa hankkeissa. Työtehtäviä voidaan muokata ja räätälöidä työntekijän ja työn tarjoajan toiveiden ja tarpeiden mukaan.

Tulevaisuutta ja omaa itseä voi hahmottaa työtä tehden

Nuorten tulevaisuuden toiveet koostuvat tänäkin päivänä melko perinteisistä asioista, kuten työstä, asunnosta ja perheestä (Tähkää 2019). Työstä haaveiluun liittyy olennaisesti opinto- ja urapolkujen pohtiminen. Tuettu keikkatyö mahdollistaa omien mielenkiinnon kohteiden tutkimisen työnteon avulla.

Kun työhön sitoudutaan keikka kerrallaan, voi nuori kokeilla esimerkiksi erilaisia työnkuvia tai sitä, mitä haaveammatin työ käytännössä on. Haaveet voivat vahvistua,

mutta tuloksena voi myös olla käsitys siitä, ettei työ vastaakaan toiveita ja mielikuvia. Työympäristö itsessään voi myös herättää tai vahvistaa unelmia. Esimerkiksi FUTU-hankkeen aikana Metropolia Ammattikorkeakoululla tehdyt tuetut keikat herättivät kiinnostusta opiskelua kohtaan ja vahvistivat haaveita.

Lyhytkin keikka voi antaa tietoa sekä keikkatyön tekijälle että työhönvalmentajalle siitä, millaista työtä nuori haluaa tehdä, haluaako työskennellä yksin vai ryhmässä sekä millaisia

taitoja hänellä on. On helpompi seisoa omien sanojen takana esimerkiksi työnhakuvaiheessa, kun omat kyvyt ja taidot ovat realisoituneet. Useilla keikoilla käyminen osoittaa myös työnantajalle sen, että on halukas tekemään monenlaisia töitä. Keikka kerrallaan voi rakentua myös nuoren toimijuuden kokemus: työntekijänä nuori kokee olevansa aktiivinen ja osallinen työelämään ja työyhteisöön sekä kokee voivansa itse valinnoillaan vaikuttaa omaan tulevaisuuden polkuun.

Siirtymistä työelämään voivat jarruttaa työelämään ja työntekemiseen liittyvät pelot tai ennakkoluulot, jotka voivat johtua esimerkiksi huonoista työkokemuksista tai työelämätarinoista. Työhönvalmentajan tuki, joka on

Työkokemuksen kerryttämisen lisäksi tuettu keikkatyö luo nuorelle käsitystä omista kyvyistä ja osaamisesta.

tarvittaessa saatavilla, voi madaltaa kynnystä keikkatyöhön. Yksikin hyvä työelämäkokemus voi herättää uskoa parempaan työelämään. Valintojen teossa ja tulevaisuuden valinnoissa on kuitenkin aina kyse ”minästä”, ja valintojen kautta voidaan rakentaa niin ikään minuutta (Ahvenainen, Ahvenainen, Korento, Ollila, Jokinen, Lehtinen & Ahtinen 2017, 9).

Työn tekeminen konkretisoi tätä hetkeä ja omaa kyvykkyyttä

Monet avoimien markkinoiden työpaikat edellyttävät työntekijältä työkokemusta, jota nuorilla ei välttämättä vielä ole kertynyt. Jos nuorella on erityisen tuen tarpeita, voi työkokemuksen kartuttaminen olla entistä haastavampaa. Työkokemuksen vähyys tai pidempi poissaolo työelämästä voi haastaa pidempiaikaiseen työsuhteeseen sitoutumista.

Toisaalta avoimille työmarkkinoille työllistyminen sekä useat tuetun työllistymisen muodot edellyttävät työntekijältä muun muassa hyvää työkykyä (Ihanus & Vehkaperä 2021). Tuettu keikkatyö on väliaskelma työttömyysjakson sekä pidempiaikaisen, sitovamman työsuhteen tai -kokeilun välissä. Tuettu keikkatyö voi mahdollistaa työelämän pelisääntöjen oppimisen ja työelämävaatimusten havainnoinnin.

Työkokemuksen kerryttämisen lisäksi tuettu keikkatyö luo nuorelle käsitystä omista kyvyistä ja osaamisesta. Kompetenssi eli kyvykkyys on tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen keskiössä. Kyvykkyys on myös yksi sekä työelämän psykologisista perustarpeista että sisäisen motivaation kulmakivistä autonomian ja yhteisöllisyyden rinnalla (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022, 49; Tossavainen & Peltonen 2020).

Kyvykkyuden kokemuksen täytyessä työntekijä tuntee olevansa kykenevä suorittamaan työnsä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022, 49). Palaute onkin yksi olennainen tapa tukea kyvykkyuden kokemusta. Työpanoksen riittävyyttä voi olla vaikea arvioida, jos palaute on niukkaa. Palaute omasta työstä on tärkeää oman osaamisen kehittymisen kannalta, mutta myös työssä oppimisen ja työhön sitoutumisen kannalta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022, 68).

Tuetussa keikkatyössä jokaisen keikan jälkeen keikkatyön tekijä sekä työhönvalmentaja käyvät palautekeskustelun, jossa voidaan keskustella muun muassa siitä, miten työskentely sujui ja miltä se tuntui. Palautekeskustelussa on mahdollista käsitellä mieltä painavia asioita työnohjausmaisesti. Palautekeskustelu on hyvä keino antaa palautetta työn tarjoajalle. Lisäksi työn tarjoaja antaa palautetta keikkatyön tekijälle.

Ohjaaja ajan hermolla

Työelämä on murroksessa: keikkamainen työskentely on vahvasti jo tätä päivää sekä osa työelämän tulevaisuutta. Tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen kannalta on tärkeää, että myös ohjaaja tuntee esimerkiksi tulevaisuuden työelämän tarpeita ja kykenee tunnistamaan työelämään liittyviä heikkoja signaaleja.

Tulevaisuussuuntautuneessa ohjauksessa on olennaisesti kyse myös ohjaajan omasta uskosta nuoren tulevaisuuteen. Tuettu keikkatyö antaa ajankohtaista tietoa ohjaajalle esimerkiksi nuoren tämänhetkisestä työ- ja toimintakyvystä sekä motivaatiosta. On helpompi myös ohjaajana luottaa ja motivoida tulevaisuuteen, kun on ajantasaista tietoa, johon sitä peilata.

Tuetussa keikkatyössä työhönvalmentaja tukea tarvitsee niin nuori kuin työn tarjoaja. työhönvalmentaja on mukana rakentamassa siltoja niin tulevaisuuteen kuin työelämään. Toisaalta voidaan myös ajatella, että tuettu keikkatyö avaa ja laajentaa työn tarjoajien tulevaisuuden valinnanmahdollisuuksia esimerkiksi monimuotoisemman työelämän edistämisessä.

Kun puhutaan tulevaisuussuuntautuneesta ohjauksesta, puhutaan myös erilaisten tulevaisuuksien kuvittelusta ja hahmottamisesta. Millaisia mahdollisuuksia nuorella on olemassa? Miten nuoren tulee toimia halutun tai kuvitellun tulevaisuuden eteen? Tuetun keikkatyön kautta kurkistus tähän hetkeen voi avata myös näkymiä tulevaisuuteen ja konkretisoida kysymyksiä omasta identiteetistä, osaamisesta ja kyvykkyydestä.

Lue lisää:

Hovatta, A.-E. & Nyman, J. 2021. Työtaitokortit – tukea työtaitojen tunnistamiseen (Theseus). Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. **OIVA-sarja 44.** Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Lähteet

Ahvenainen, M., Korento, K., Ollila, J., Jokinen, L., Lehtinen, N. & Ahtinen, J. 2017. Tulevaisuus – paljon mahdollista (pdf). Tulevaisuusohjauksen ajatuksia ja tekoja. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto.

Tossavainen, A. & Peltonen, A 2020. Psykkinen valmennus. Helsinki: Trainer4You.

Heikkilä, K. 2006. Työssä oppiminen yksilön ja oppimisympäristöjen välisenä vuorovaikutuksena (journal.fi). Aikuiskasvatus 26 (2), 144–147.

Ihanus, A. & Vehkaperä, U. 2021. Tuettu keikkatyö on osatyökykyisten työllistämistä (metropolia.fi). Teoksessa Vehkaperä, U., Roivas, M. & Wallin, R. (toim.): Tuettu keikkatyö. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. TAITO-sarja 86. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Kronqvist, E.-L. & Pulkkinen, M-L. 2007. Kehityopsykologia. Matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022. Monimuotoisuudesta menestystä. Tietoa ja työkaluja työnantajalle(pdf). TEM oppaat ja muut julkaisut 2022:1. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Tähkää, O. 2019. Selvitys: Maailma 2050 nuorten kirjoittamana (nuori.fi). Lasten ja Nuorten säätiö.

Tulevaisuussuuntainen ja sukupuolitietoinen verkko-ohjausmalli

Sylvia Hakari, Lotta Lehtonen ja Elen Pukk

Nuorten ohjaustyön siirtymä digitaalisille alustoille on kiihtynyt koronapandemian seurauksena. Sensitiivisten aiheiden käsittely vaatii luottamuksen rakentumista, joka on yksi etätyöskentelyn haasteista. Tässä artikkelissa esitellään ohjausmalli nuorten ohjaajille. Malli tukee ohjausprosessia ja tarjoaa vinkkejä sukupuolitietoiseen tulevaisuussuuntautuneeseen etä- ja lähiohjaukseen.

Sukupuolen mukainen eriytyminen eli sukupuolisegregaatio aiheuttaa erilaisia ongelmia niin yhteiskunnalle kuin yksilölle. Sen purkaminen vaatii lakisääteisesti toimia yhteiskunnan eri tasoilla työelämästä kotiin, kouluun ja harrastustoimintaan (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986/609 § 5). Sukupuolitietoinen ohjaus vaatii herkkyyttä tunnistaa sukupuolittavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia rakenteita. Käytännössä sukupuolitietoisuus näkyy siten, etteivät ohjauksen käytännöt ylläpidä sekä uusina tyttöjen ja poikien jakoa erillisiin ryhmiin.

Sukupuolten jyrkän vastakkaisuuden sijaan sukupuolitietoisuus nuorten tulevaisuussuuntaisessa ohjauksessa tarkoittaa herkkyyttä tunnistaa yksilöllisyys ja persoonallisuus tasapuolisesti jokaisessa nuoressa. Sukupuolitietoinen ohjaus on keino, jolla nuorten parissa toimivat ammattilaiset voivat osaltaan purkaa segregatiota sekä tukea nuoria tekemään tietoisia ja omannäköisiä valintoja.

Verkko-ohjausmalli sitoutuu myös FUTU-hankkeen tavoitteisiin eli heikommassa työmarkkina-asemassa olevien nuorten työllistymisvalmiuksien edistämiseen, nuorten positiivisen, tulevaisuussuuntaisen ajattelun vahvistamiseen ja arjen elämänhallinnan ja toimintakyvyn tukemiseen sukupuolitietoisesti. Tavoitteena on myös ammatilliseen jatkokoulutukseen tai työelämään tukeminen.

Ohjausmallista tukea sukupuolitietoiseen kohtaamiseen

Ohjausmalli on toteutettu Prezi-alustalla ja suunniteltu ensisijaisesti ohjaajan käytettäväksi. Jokainen vaihe sisältää verkkotyöskentelyyn sopivia harjoitteita, jotka soveltuvat niin lähi- kuin etäohjaukseen. Pitkin ohjausmallia on lisätty sukupuolitietoisuustärppejä, jotka auttavat ohjaajaa tuomaan sukupuolitietoisuutta vahvemmin esille omassa ohjauksessa. Tärppien on myös tarkoitus herättää ohjaaja peilaamaan omia käsityksiään liittyen sukupuoleen sekä myös tunnistamaan mahdollisia ennakkoluuloja.

Ohjausmalli on jaettu viiteen osaan ja teemaan:

1. **Tutustuminen.**
2. **Kuka minä olen?**
3. **Mitä minä osaan?**
4. **Mihin minä pystyn?**
5. **Katse tulevaisuuteen.**

Käytännössä sukupuoli-tietoisuus näkyy siten, etteivät ohjauksen käytännöt ylläpidä sekä uusina tyttöjen ja poikien jakoa erillisiin ryhmiin.

Ohjausmallin idea on tarjota harjoitteita edellä mainittujen kysymysten ja teemojen käsittelyyn sukupuolitietoisesti, jolloin ohjaaja voi valita mallista käytettäväkseen harjoitteet, jotka parhaiten sopivat kuhunkin ohjaustilanteeseen. Ohjausmalliin on kuitenkin sisällytetty ohjeistus, miten mallin perusteella ohjaukset voi rakentaa ja edetä ohjauksessa.

Viiden teeman lisäksi on malliin sisällytetty **Välineitä ja tietoa sukupuoliteemasta** -osio ohjaajalle. Kohta sisältää linkkejä sivustoille, joiden kautta ohjaaja saa laajempaa tietoa sukupuolesta ja sukupuolitietoisesta ohjauksesta. **Palveluja verkossa** -osio on kohdennettu tarjoamaan nuorelle tukea ja tietoa ohjausten ulkopuolella. Siihen on koottu linkkejä erilaisiin chat-palveluihin sekä sivuille, joissa on koottuna vastauksia sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviin kysymyksiin. Osion idea perustuu siihen, että ohjaaja voi välittää nuorelle linkkejä samalla antaen nuorelle mahdollisuuden saada tukea ja apua ohjauksetojen välissä. Lisäksi nuori voi saada vastauksia esimerkiksi seksuaalisuuteen liittyviin kysymyksiin, joita hän ei uskalla tuoda esille ohjauksessa.

Miten ohjausmallissa käsitellään tulevaisuushjauksen kolmea keskeistä kysymystä?

Ohjausmalli tarjoaa helposti lähestyttävät raamit sukupuolitietoiselle työskentelylle – sieltä löytyy menetelmiä ja työkaluja eli harjoitteita ja linkkejä, joiden avulla voi ottaa yhdessä selvää siitä, kuka nuori on, mitä hän osaa ja mihin hän pystyy.

Kuka minä olen?

Ohjausmalli rohkaisee nuorta tutkimaan omaa persoonaansa esimerkiksi Elämän työkalupakki -harjoitteella, johon kirjataan itseä kuvaavia adjektiiveja ja omaa hyvinvointia tukevia huomioita positiivisen pedagogiikan sävyttämällä otteella läpi ohjauksetojen.

Sukupuolitietoisuutta tuodaan mukaan ohjaukseen kysymällä nuoren sukupuoli-identifioitumisesta ja herättämällä keskustelua esimerkiksi siihen liittyvistä oletuksista ja paineista.

Mitä minä osaan?

Mitä minä osaan -osiossa on tarkoitus ohjata nuorta tunnistamaan omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan. Omien vahvuuksien ja osaamisen realistinen tunnistaminen vahvistaa minäkuvaa ja lisää itsevarmuutta samalla herättäen uusia ideoita ja ajatuksia liittyen niin tulevaisuuteen kuin unelmiin.

Ohjaaja voi tuoda sukupuoli-tietoista otetta ohjaukseen esimerkiksi keskustelemalla sukupuoleen liittyvistä odotuksista taitojen ja osaamisen suhteen.

Mihin minä pystyn?

Mihin minä pystyn -osio keskittyy nuoren voimavarojen ja selviytymistaitojen tunnistamiseen ja kehittämiseen. Harjoitteisiin sisältyy niin arjenhallintaan kuin resilienssin tukemiseen liittyviä harjoitteita.

Sukupuolitietoisuustärpissä rohkaistaan ohjaajaa havainnoimaan nuoren jaksamisen ja pystyvyyden edellytyksiä. Ne voivat liittyä myös sukupuoleen tai sukupuoleettomuuteen.

Sukupuolitietoiseen ohjaukseen toivotaan tukea

Ohjausmallista saadut kokemukset sekä neljältä Metropolia Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijalta haastatteluun kerätty palaute ovat tukeneet sisällön kehittämistä helpokäyttöiseksi. Se joustaa monimuotoisiin ohjauksen tilanteisiin nuorten näkökulmat ja kohtaamisen tilat huomioiden. Palautteen mukaan materiaali helpottaa sensitiivisten aiheiden puheeksi ottamista ja sekä ympärillä olevien että omien tiedostamattomien asenteiden havaitsemista.

Ohjausmalli liittyy Elen Pukkin ja Lotta-Kaisa

Lehtosen opinnäytetyöhön, joka valmistui syksyllä

2022. Opinnäytetyössä tarkastellaan Metropolia

Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden osaamista ja

käsityksiä niin sukupuolesta kuin sukupuolitietoisuudestakin.

Opinnäytetyö luettavissa Theseus-tietokannassa.

Lue lisää:

Honkasalo, V. 2011. Tyttöjen kesken.

Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-

arvo nuorisotyössä. Julkaisuja 109. Helsinki:

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Opetushallitus 2022. Sukupuolitietoinen opetus ja ohjaus (oph.fi). Helsinki: Opetushallitus.

Punnonen, V. 2008. Sukupuolisensitiivinen

sosiaalinen nuorisotyö. Teoksessa Hoikkala,

T. & Sell, A. (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä.

Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet.

Julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/

Nuorisotutkimusseura.

Seta ry. 2022. Sateenkaaritietoa ammattilaisille

(seta.fi). Helsinki: Seta ry.

THL 2022. Tasa-arvosanasto (thl.fi). Helsinki:

Terveys- ja hyvinvoinnin laitos.

Lähteet

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (finlex.fi).

609/1986. Annettu Helsingissä 8.8.1986.

Tulevaisuutta pelillisesti

Tulevaisuudet peleiksi

– Nuoret ohjauksellisia pelejä kehittämässä

Jouni Piekkari

Miten pelien kehittäminen voi tukea nuoren suuntautumista tulevaisuuteen? Miten peliympäristö mahdollistaa haastavien aiheiden turvallisen käsittelyn? FUTU-hankeessa pelillistämistä ja pelien yhteiskehittämistä käytettiin osana nuorten tulevaisuussuuntautunutta ohjausta. Peliä luotaessa sivutaan hienovaraisesti nuorten oman elämän teemoja. Samalla nuoret saavat asiantuntijaroolin ja mahdollisuuden toimia toisten nuorten hyväksi, kun he kehittävät hyötypelejä toisilleen.

Pelit ja pelaaminen ovat osa ihmiskunnan yhteistä kokemusta. Jokaisella lienee kokemuksia pelaamisesta iästä, kulttuuritaustasta ja sukupuolesta riippumatta. Pelissä heittäytyään hetkeksi kuvitteelliseen maailmaan, jossa on omat sääntönsä ja logiikkansa. Olemme pelissä joku toinen. Pelatessa tunnistamme kuitenkin yhtäläisyyksiä todelliseen maailmaan, jota elämme. Pelissä hiomme strategioita, teemme yhteistyötä, kohtaamme yllätyksiä – ja himoamme voittoja ja saavutuksia. Otamme riskejä, joita emme tosielämässä ottaisi.

Melkoisia oppeja elämään siis! Vielä enemmän opitaan, kun ryhdytään ideoimaan oman elämän näköisiä pelejä. Pelisuunnitteluun heittäytyminen voi siten tarjota nuorille ja heidän ohjaajilleen hauskan ja turvallisen tilan pohtia tylsältä vaikuttavia ja arkojakin aiheita.

Pelin kehittäminen sosiaalipedagogisena projektina

Yhteiskehittämisen projektit ovat keskeinen osallisuutta ja tasavertaisuutta vahvistava työtapo sosiaalipedagogisessa työssä. Ajatuksena on, että projekteissa sekä ohjattavat että ohjaajat kehittävät ja oppivat jotain yhdessä. Kaikki tuovat oman osaamisensa yhteen koriin. Pelillistämiprojekteissa nuoret voivat usein olla pelikulttuurin vahvoja asiantuntijoita siinä, missä ohjaajat ovat toisinaan täysin uuden äärellä. Tämä tuulettaa tuoreesti ohjaajan ja ohjattavan välisiä rooleja.

Pelillistämiprojekteissa nuoria voidaan usein haastaa myös vertaisohjaajan tehtäviin. Tämä tarjoaa hyviä valmiuksia opintoihin ja työelämään samalla, kun se vahvistaa merkittävästi nuorten itsetuntoa.

Nivala ja Ryyänen nostavat esille käsitteen “sosiaalipedagogiikan yhteinen kolmas”(Nivala & Ryyänen 2019, 181, 210.) jolla viitataan projekteihin, joissa opitaan yhdessä ongelmia tutkimalla ja niitä ratkaisemalla. Tällaisessa projektissa kukaan ei voi tietää valmiiksi lopputulosta, vaan se on aina yhteisen ponnistelun tulos.

Pelillistämiprojektit voivat tarjota nuorille mahdollisuuden auttaa pelien kautta muita samassa tilanteessa olevia nuoria. Samassa tilanteessa olevien nuorten kokemukset ovat käyttäjälähtöisessä pelisuunnittelussa kullannarvoista tietoa sekä pelin muodon ja estetiikan että sisällön suunnittelussa.

**Pelillistämiprojekteissa nuoret
voivat usein olla pelikulttuurin
vahvoja asiantuntijoita siinä,
missä ohjaajat ovat toisinaan
täysin uuden äärellä.**

Tulevaisuus pelissä?

Tulevaisuussuuntautunut ohjaus voi ilmetä pelillistämiprojektissa monilla eri tasoilla. Pelillistämiprojekti voi kehittää muun muassa seuraavia tulevaisuustaitoja:

- **Peleissä hankittu osaaminen:** Peliosaaminen ja pelikulttuurien tuntemus voivat itsessään olla tärkeä tulevaisuustaito. Pelaamisessa ja pelinkehittämisessä hankittua osaamista voidaan tunnistaa ja hyödyntää opiskelu- ja työnhaussa.
- **Projekti- ja tiimitaidot:** Pelillistämiprojekti kehittämistyönä voi kehittää tulevaisuuden työelämätaitoja. Näitä ovat esimerkiksi tiimi- ja projektitaidot, viestintäosaaminen ja markkinointi, tiedonhankinta, ohjaustaidot, luovuus ja sosiaalinen mielikuvitus, järkevien riskien ottaminen sekä omien mukavuusalueiden haastaminen.
- **Vaihtoehtojen pohdinta:** Pelimaailma voi kehittää skenaarioajattelua: vaihtoehtojen ja valintojen harkintaa ja omien valintojen seurausten ja selviytymisstrategioiden tunnistamista.
- **Vuorovaikutustaidot:** Ohjattuun ryhmään liittyminen tarjoaa peilin oman elämän tarkastelulle ja omien vahvuuksien tunnistamiselle sekä turvallisen areenan elämänhallinnan taitojen harjoitteluun. Tällainen ryhmä voi olla korjaava kokemus turvallisesta ryhmäprosessista.

- **Oppimisen tunnistaminen:** Sosiaalipedagogisessa työssä reflektiota eli oman oppimisen arviointia pidetään erittäin tärkeänä osana oppimista (Nivala & Rynnänen 2019). Pelkkä toiminta ja pelaaminen ei riitä. Työskentelyssä tulee varata paljon aikaa myös opitun tunnistamiseen ja sanoittamiseen. Tätä voi tukea erilaisilla toiminnallisilla työtavoilla (Piekkari 2021, 39–40).
- **Tiedonhankinnan ja tutkimisen taidot:** Työsiäkin aiheita voi tehdä pelillistämällä kiinnostavaksi. Nuoria innostavan teeman tutkimisen ja pelin ideoinnin voi aloittaa ns. sosiaalipedagogista kehistä (yksilö – yhteisö – yhteiskunta) (Nivala ja Rynnänen 2019, 27–28). Nuoret ovat eri tavoin kiinnostuneita maailmasta ympärillään. Yksi nuori syttyy, kun työskentely aloitetaan isoista maailmanlaajuisista ilmiöistä; toiselle taas oman arjen lähimmät asiat herättävät kiinnostuksen. Pelin fiktiivisessä maailmassa voidaan liikkua kaikilla näillä tasoilla – myös eri aikaulottuvuuksissa.
- **Aktiivinen kansalaisuus:** Osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden teemoja voidaan hyvin sisällyttää peleihin ja herättää nuorten tutkiva tiedonhalu näihin ilmiöihin. Myös isojen maailmanlaajuuksien kysymysten pohdinta on pelin kautta konkreettisempää kuin pelkkä keskustelu. Esimerkki tästä on Lasten ja nuorten säätiön Mahdolliset maailmat -roolipeli, jossa tutkitaan työelämän mahdollisia tulevaisuuksia (Lasten ja nuorten säätiö 2022).

Kaikki nämä tulevaisuustaidot ovat usein pelin kehittämisessä yhtä aikaa läsnä, mutta samassakin ryhmässä erilaiset nuoret voivat kiinnostua eri näkökulmista omien tarpeidensa mukaan. Koko ryhmän ei tarvitse eikä pidä kulkea projektissa yhteen tahtiin. Pelin kehittäminen tarjoaa eriyttäviä mahdollisuuksia liittyä mukaan ja oppia kullekin mielekkäitä asioita.

Lue lisää:

Hämäläinen, S. & Brusila, E. & Mertanen, M. 2022. Pieni opas pelisuunnitteluun. Työkaluja peliprojektin ideointiin ja toteuttamiseen aloittajille ja kokeneemmille (docplayer.fi). Pelaa!-hanke. Nuorten Akatemia, SAKU ry & Lasten ja nuorten säätiö.

Harviainen, J. T., Meriläinen, M. & Tossavainen, T. (toim.) 2013. Pelikasvattajan käsikirja (pdf). Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus.

Niemi, J. & Salmenkangas, M. (toim.) 2021. Hurahda pelilliseen työotteeseen. Ideoita toiminnallisiin tehtäviin (Theseus). Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. OIVA-sarja 43. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Purhonen, K. & Porvari, M. (toim.) 2021. Vinkkejä valmennukseen. Luovia ja pelillisiä menetelmiä hyvinvointiin ja urasuunnitteluun (pdf). XAMK INSPIROI 32. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.

Lähteet

Lasten ja nuorten säätiö 2020. Mahdolliset maailmat (nuori.fi). Verkkosivu. Lasten ja Nuorten säätiö

Nivala, E. & Rynnänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillistä yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus

Piekkari, J. 2019. Tapaustarinoita nuorista (metropolia.fi). Teoksessa Jouni Piekkari & Kaisa Puuronen (toim.): PEILI – Ideoita, välineitä & uutta suuntaa nuorten ohjaukseen. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. TAITO-sarja 64. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Näin yhteiskehität pelin

– helppo malli vasta-alkajille

Jouni Piekkari

Onko pelillistäminen vaikeaa?
Mistä aloittaisin? Artikkelissa
kuvailaan yksinkertainen pelien
yhteiskehittämisen malli, jonka avulla
voit lähteä luomaan peliä yhdessä
nuorten kanssa. Tämä malli ei vaadi
sinulta erityistä peliosaamista,
vaan enemmänkin antautumista
tasavertaiseen ja hauskaan
yhdessä oppimiseen.

Pelin kehittämisen projekti voi olla lyhimmillään yhden iltapäivän mittainen työpaja, jossa jotakin nuorille tärkeää teemaa tutkitaan luomalla valmiiseen peliformaattiin uusi sisältö. Projekti voi olla vaikkapa sananselityspeli kesätyön hakemiseen liittyvistä asioista ja pelin kokeilu pienryhmissä. Toisessa ääripäässä pelin kehittäminen voi olla myös monen kuukauden mittainen projekti. Pitkään prosessiin voidaan luontevasti sisällyttää monenlaisia tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen tavoitteita ja sisältöjä.

Tässä mallissa ammennetaan nuorten ja ohjaajien aiemmista pelikokemuksista. Riittää, että olet joskus pelannut jotain tuttua lauta- tai korttipeliä tai seuraleikkejä. Luota prosessiin ja nuoriin: yhdessä pystytte luomaan jotain, mitä kukaan ei yksin pystyisi. Voit sopia tavoitteeksi rakentaa hyöty- tai oppimispeli tai vain viihteellinen peli, jollaiseen solahtavat usein luontevasti myös nuoria askarruttavat teemat ilman, että niitä pitää alleviivata. Parhaimmillaan hyöty ja huvi yhdistyvät sosiaalipedagogisessa työssä – ja kiinnostavassa pelissä!

Pelipajan vaiheet

1. Pelatkaa tuttua peliä.

Aloittakaa pelaamalla jotakin lautapeliä. Keskustele osallistujien kanssa siitä, miltä pelaaminen tuntui. Mikä siinä oli kiinnostavaa? Millaisia pelimekaniikkoja pelissä oli?

2. Innosta peliprojektiin. Ehdota, että kehitetään yhdessä uusi peli jostakin kiinnostavasta aiheesta. Aihe voi nousta nuorten elämästä tai heitä kiinnostavasta ilmiöstä. Keskustele ja kerää alustavia ideoita ylös taululle ja pidä ideat koko projektin ajan näkyvillä. Kerro, että itse et ole pelikehityksen asiantuntija, mutta haluat oppia yhdessä osallistujien kanssa. Tavoitteena on kaikkien osaamista hyödyntäen luoda peli, jota voidaan kokeilla pelata toisten nuorten tai aiheesta riippuen esimerkiksi vanhempien kanssa.

3. Soccan Pelitarina-

menetelmä. Hyvä tapa aloittaa pelinkehittämistä on muistella omaa pelihistoriaa. Jokainen piirtää oman elämänkaarensa tähän mennessä pelien kautta. Mitä pelejä olet pelannut missäkin elämänvaiheessa, ja mitä pelaaminen on merkinnyt sinulle? Mitkä ovat olleet parhaita pelejä ja miksi? (Hytti, Kähkönen & Oinonen 2018).

4. Teeman äänestäminen. Listaa taululle nuorten ideoita pelin aiheesta tai teemasta. Kysy niistä lisäkysymyksiä: Mikä tässä teemassa kiinnostaa? Miksi se olisi hyvä aihe nuorille? Mitä siitä voisi oppia? Teema voi olla mielikuvituksellinen (esim. Matka Marsiin) tai hyvin arkinen (esim. Nuoret byrokratian rattaissa). Tee äänestys mielenkiintoisimmasta teemasta.

5. Miellekartta alateemoista. Tee valitusta teemasta miellekartta: mitkä seitsemän asiaa aiheeseen liittyvät? Keskustele. Tämä voi syventää pelin aihetta ja antaa lisää ideoita.

6. Nopea pelinkehitys – peli valmiin formaatin pohjalta.

Jos haluat oikaista suoraan pelin tekemiseen, pelin voi kehittää jonkin olemassa olevan pelin pohjalta. Miellekartan aiheista voi kehittää yksinkertaisen Pullonpyörityspelin tai vaikka nopean bingon. Myös Alias-sananselityspeli on helppo tehdä aiheesta kuin aiheesta. Jos osallistujia on enemmän, ryhmän voi jakaa 2–4 hengen pienryhmiin, jotka tekevät toisilleen ristiin pelejä. Tämä voi olla hauska ja motivoiva välivaihe pelinkehityksessä. Se auttaa myös syventämään teemaa ja kehittää pelillistä ajattelua. Samalla mallinnetaan pelikehitykseen liittyvää demojen testauksen ja siitä saatavan palautteen vastaanottamista. Voitte myös hypätä tämän vaiheen yli suoraan oman peliaihion luomiseen.

7. Oman peliaihion kehittäminen. Tee isolle fläpille oheisen kaltainen kaavio, johon ideoidaan yhdessä sisältöjä. Esimerkkipelin ideat sijoittuvat tässä Mars-siirtokuntaan:

Pelin teema

Esim. opiskelu uudella paikkakunnalla

Peliformaatti

Lautanoppapeli

Pelin maailma

Mars-siirtokunta

Pelimekanismit

Yllätyshaastekortit ja pelirahan käyttö

Pelin logiikka

Onnistuneista suorituksista saat pelirahaa, jota voi käyttää lomamatkoihin maahan tai muihin etuihin. Parin kanssa tehtävä kompromisseja.

Pelin oppimistavoitteet

Esim. tunnistaa muuttoon ja asumiseen liittyviä ilmiöitä, tunteita ja tiedontarpeita

Peligenre

Scifi

Pelitarina

(lähtötilanne ja toiminnan tavoite)
"Maassa opiskelupaikat ovat käyneet vähiin, mutta Marsissa opiskelusta maksetaan. Siellä on kuitenkin paljon haasteita..."

Peli-ideoita

Esim. miten eri elämäalueet ja palvelut toteutetaan Mars-siirtokunnassa?

Pelin säännöt

Pelataan kahden hengen joukkueissa

Kohderyhmä:

(Kenelle peli on suunnattu?)
Opiskelemaan hakeutuvat tai alkuvaiheen opiskelijat

Pelin visuaalisuus

Webb-teleskoopin peiliä mukaileva pelilauta, jossa kussakin 8-kulmiossa jokin elämäalue

Pelihahmot/nappulat tms.

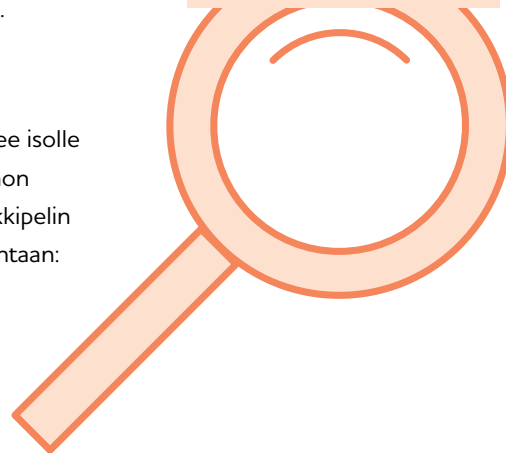
Avaruuspukuiset hahmot tai ufo

Pelialusta

Taiteltava pahvinen pelilauta tai digitaalinen 3D-pelialusta

Pelin tekijät

Jonttu, Lissu ja Ali

8. Peliteoriaan perehtyminen.

Tässä vaiheessa kehittämistä kannattaa tutustua hieman pelillistämiseen ja sen teoriaan. Pelimekanismeja kehitettäessä esimerkiksi yleisten pelillisyyselementtien (esim. aikapaine, tasot, tarina, yllätys) tunteminen ja esimerkkien tunnistaminen muista peleistä auttaa ideointia. Apua voi etsiä esim. Hurahda pelilliseen työotteeseen -opaasta (Niemi & Salmenkangas 2021, 12–14, 28).

9. Prototyypin luominen.

Idean pohjalta kehitetään yhdessä prototyyppi eli kokeiluversio. Usein kannattaa lähteä liikkeelle pelin yksittäisistä elementeistä, joita testataan yksi kerrallaan. Se voi olla esimerkiksi pelilaudan pahvinen versio, pelin alkutarina tai yksittäinen tehtävä. Kehittämistehtäviä voi projektimaisessa työskentelyssä jakaa osallistujista kootuille pienryhmille heidän kiinnostuksensa ja osaamisensa mukaan.

10. Testaukset ja

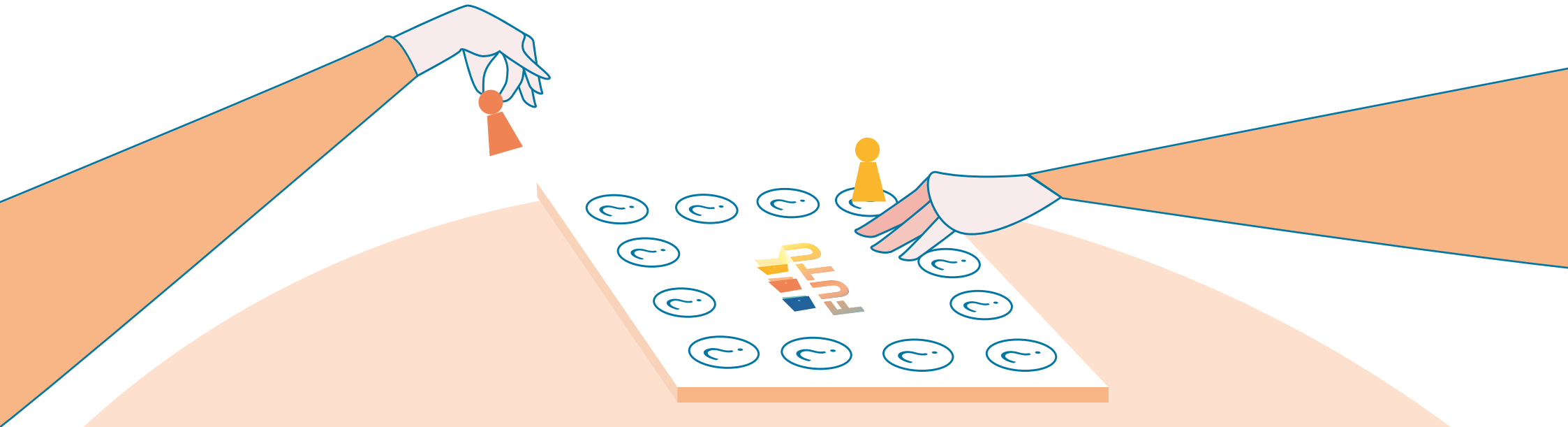
jatkokehittäminen.

Peliä testataan ja kehitetään koeosallistujien kanssa. Peli kannattaa jossain vaiheessa viedä testattavaksi ryhmän ulkopuolelle. Tämä voi olla innostava ja voimaannuttava kokemus, jossa opitaan ohjaamista ja palautteen vastaanottamista.

11. Tuotteistaminen ja

julkistaminen.

Peliprojekti voi tarjota hienoja oppimiskokemuksia ja haastaa oppimaan uusia asioita: markkinointia, visuaalista suunnittelua, pelin ohjaamista ja talous- ja hankesuunnittelua ja tiimityötä. Nämä kaikki ovat hyviä tulevaisuustaitoja.

Pelin purku ohjaa kohti tulevaisuutta

Ohjaajana sinun tulee muistaa nostaa esille oppimiseen, kehittymiseen ja tulevaisuuteen liittyviä kysymyksiä. Näitä voidaan käyttää esimerkiksi päivän työskentelyn päätteeksi, mutta myös kehittämisen aikana:

- Mitä uutta opit toisilta? Mitä omia vahvuuksiasi käytit tänään? Missä voit käyttää näitä taitoja tulevaisuudessa?
- Voiko pelissä esiintyviä ilmiöitä tapahtua myös tosielämässä? Mitä oman elämän asioita olet tänään pohtinut peliä kehittäessäsi?
- Mihin osaamiseen haluaisit haastaa itseäsi?
- Miten yhteistyö ryhmässä on toiminut? Miten hyödynämme paremmin toistemme vahvuuksia?
- Mitä tulevaisuudessa tarvittavia taitoja tässä opitaan?

Voit laittaa nämä kysymykset liuskoina hattuun, josta ne arvotaan osallistujille luettavaksi. Voit myös piilottaa ne eri paikkoihin tilaan ja järjestää etsintäkilpailun – tai rakenna niistä onnenpyörä. Pienikin pelillistäminen piristää – ja kaikkea voi pelillistää!

Lue lisää:

Lasten ja Nuorten säätiö 2020. [Mahdolliset maailmat \(nuori.fi\)](#). Verkkosivu. Lasten ja Nuorten säätiö.

Harviainen, J. T., Meriläinen, M. & Tossavainen, T. (toim.) 2013. [Pelikasvattajan käsikirja \(pdf\)](#). Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus.

Piekkari, J. 2020. [Tapaustarinoita nuorista](#). Teoksessa Jouni Piekkari & Kaisa Puuronen (toim.), [PEILI – Ideoita, välineitä & uutta suuntaa nuorten ohjaukseen \(metropolia.fi/peili\)](#). Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. TAITO-sarja 64. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Purhonen, K. & Porvari, M. (toim.) 2021. [Vinkkejä valmennukseen. Luovia ja pelillisiä menetelmiä hyvinvointiin ja urasuunnitteluun \(Theseus\)](#). XAMK INSPIROI 32. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.

Lähteet

Hämäläinen, S. & Brusila, E. & Mertanen, M. 2022. [Pieni opas pelisuunnitteluun. Työkaluja peliprojektin ideointiin ja toteuttamiseen aloittajille ja kokeneemmille \(docplayer.fi\)](#). Pelaa!-hanke. Nuorten Akatemia, SAKU ry & Lasten ja nuorten säätiö.

Niemi, J. & Salmenkangas, M. (toim.) 2021. [Hurahda pelilliseen työotteeseen. Ideoita toiminnallisiin tehtäviin \(Theseus\)](#). Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. OIVA-sarja 43. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Hytti, T., Kähkönen, P. & Oinonen, M. 2018. [Pelitarina sosiaalityön välineenä. Socca – pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus \(socca.fi\)](#). Helsinki: Socca. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus.

Oman elämänsä supersankarit

Nicol Parviainen

Nuorten kanssa tulevaisuuden pohtimisen ei välttämättä tarvitse olla pelkkää keskustelua tai konkreettisten suunnitelmien tekemistä. Tulevaisuus itsessään sisältää kaikenlaisia mahdollisuuksia, eikä niiden tarvitse aina nykyhetkessä tuntua täysin todellisilta. Tulevaisuutta voi rakentaa myös kuvitteellisesti esimerkiksi pelin muotoon. Valo-Valmennusyhdistyksen nuorten kanssa FUTU-hankkeessa kehitetty peli sai nuorten omat voimavarat kohoamaan supervoimien tasolle.

Yhtenä FUTU-hankkeen yhteistyökumppanina toimi Valo-Valmennusyhdistys ry, jonka kohderyhmänä ovat muun muassa haasteellisessa elämäntilanteessa olevat nuoret. Yhteistyön käynnistyttyä pidettiin viikoittaista pelikehitystiimiä, jossa halukkaat nuoret pääsivät rakentamaan peliä omiin ideoihin pohjaten. Toiminnan tavoitteena oli järjestää nuorille toimintaa, joka olisi heille osallistavaa sekä voimaannuttavaa ja joka toimisi myös tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen toiminnallisena menetelmänä.

Valon nuorten kanssa syntyi Supersankari-peli, jonka perustana toimii itse luotu supersankarihahmo. Hahmolle luotiin supervoimat, jotka pohjautuivat pelaajan omiin vahvuuksiin. Pelaajan oli mahdollista peilata omia mieltymyksen kohteitaan, harrastuksiaan tai muita taitojaan supervoimien pohjana. Pelin kehittämisen vaiheissa nuoret kokivat, että vahvuuksien pohtiminen supervoimien kautta helpottaa omien vahvuuksien pohtimista ja tunnistamista. Esimerkiksi eräs nuori tunnisti kuuntelemisen omaksi vahvuudekseen, ja supervoimana siitä tuli kyky ”kuunnella toisten ihmisten ajatuksia” telepaattisesti.

Hahmon luomisen jälkeen sankarihahmo kohtaa pelissä erilaisia haasteellisia kysymyksiä, jotka liittyvät vahvasti hyvinvointiin ja tulevaisuuden näkymiin. Pelin kysymyksissä näkyvät myös arkilähtöisyys ja nykyhetki, joilla kaivetaan esiin omassa arjessa jo olemassa olevia positiivisia tekijöitä. Näiden tekijöiden positiivinen vaikutus voi olla pelaajalle

arvokasta myös tulevaisuudessa: niistä voi löytyä esimerkiksi voimaantumisen lähde. Omasta elämästä tunnistetut positiiviset tekijät saattavat myös näyttää tulevaisuudelle suuntaa tai toimia yksinkertaisesti tulevaisuuden arjessa tukeva antavana tekijöinä.

Supersankarin elämää – vai omaa?

? **Millainen on sankarini piilopaikka?** Onko se metsän siimekseen piilotettu maja, syrjäinen paratiisisaari vai suurkaupungin infrastruktuurin sisälle piilotettu tukikohta?

? **Entäpä millainen on sankarini terveydentila?** Miten hän huolehtii terveydestään? Onko hänellä erityisiä asioita huomioitavana liittyen hänen supervoimiinsa ja niiden ylläpitoon?

Tällaisia kysymyksiä pelaaja kohtaa edetessään pelin sisällä. Tärkeisiin kysymyksiin etsitään vastauksia oman supersankarin roolista, mutta tämä ei tarkoita, että vastaukset eivät koskettaisi pelaajaa itseään. Kun hahmo mielletään pelissä omaksi, myös halu pelata omasta perspektiivistä käsin kasvaa.

? **Mitä asioita sankarin arkinen hyvä päivä sitten pitää sisällään?** Entäpä millainen on se arkipäivä, jolloin kaikki tuntuu menevän päin honkia?

Kysymykset käsittelevät arjen vapaa-aikaa eli usein yksilön omia voimaannuttavia tekijöitä. Asioita etsitään itse luodun supersankarin elämästä, mutta tosiasiaa ne lähes aina sivuavat pelaajan oman elämän elementtejä ja laittavat pelaajan pohtimaan myös henkilökohtaista elämää. Vaikka pelaaja ei menisikään vastauksissaan henkilökohtaiselle tasolle, käsiteltävät tehtävät tukevat silti tulevaisuuden hahmottelua. Supersankarin näkökulmasta ajattelu rohkaisee pelaajia myös ajattelemaan rohkeammin sitä, mikä voisi omassa arjessa olla mahdollista.

Pelikehitystiimin taustaa – miksi ja miten se tehtiin?

Yllä kuvattu Supersankari-peli syntyi FUTU-hankkeen pitämässä pelikehitystiimissä syksyllä 2021 yhteistyössä Valo-Valmennusyhdistyksen nuorten kanssa. Pelikehitystiimiin osallistui Valon nuoria, ja viikoittaiset tapaamiset järjestettiin Valon tiloissa Nuorisotakuutalolla Helsingin Myllypurossa. Idea pelikehitystiimille sai alkunsa FUTUn hanketyöntekijöiltä, joilla oli jo vahvaa kokemusta pelillisyydestä ja pelillistämisestä työmenetelmänä. Tämän katsottiin myös istuvan mainiosti työskentelymuodoksi Valon nuorille, sillä heilläkin oli kokemusta peleistä sekä kiinnostusta oman pelin kehittämistä kohtaan.

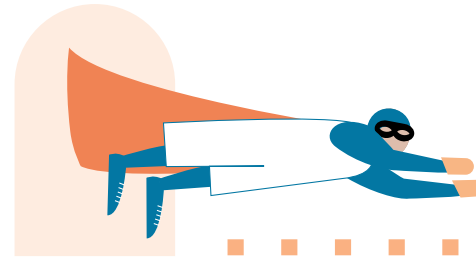

1. Tutustuminen ja kokemusten kerääminen

Toiminnan ensimmäisessä vaiheessa ryhmän jäsenet tutustuivat toisiinsa sekä selvittivät yhdessä osallistujien kokemuksia pelaamisesta ja peleistä ohjaajan opastuksella. Tähän hyvin istuva työkalu on jo edellisessä artikkelissa mainittu Soccan Pelitarina-menetelmä (8. Näin yhteiskehität pelit – helppo malli vasta-alkajalle). Menetelmässä muistellaan omaa historiaa pelaamisesta ja peleistä omaan elämänsäkaareen peilaten. Tavoitteena oli helpottaa toisiin tutustumista, mutta myös etsiä omiin kokemuksiin peilaamalla kiinnostavia ja toimivia elementtejä muista peleistä.

2. Pelin teeman valitseminen ja työstö

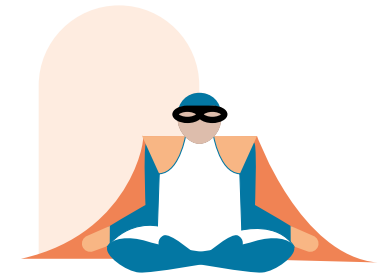
Kun haluttuja elementtejä alkoi löytyä, aloitettiin seuraava vaihe, itse pelin työstö. Pelin pohjaksi on hyvä hahmotella pelille teema: millainen on pelin maailma ja mitä asioita pelissä halutaan käsitellä? Pelin tarinallinen muoto alkoi rakentua. Toimivaksi rakenteeksi todettiin, että ensin mietitään pelin yleinen teema ja käsiteltävät asiat, joiden selkiytyttyä tartutaan pelin tarinalliseen puoleen.

3. Pelin rakenne

Työskentelyn seuraavassa vaiheessa syvennyttiin pelin muihin rakenteisiin, kuten sen toiminnallisiin elementteihin. Työskentelyä nuorten kanssa jatkettiin ideariihellä, pohdiskellen pelin mahdollisia mekaniikoita ja tehtävien rakennetta. Kun pelin ensimmäinen versio ja sen tehtävät alkoivat hahmottua, alettiin työstää peliä Seppo-pelillisyyshalustalle*.

* Seppo-alusta on organisaatioille tarkoitettu helppokäyttöinen puhelimella tai selaimessa käytettävä työkalu, jolla on mahdollista luoda omiin tarpeisiin soveltuvia pelejä monipuolisilla ominaisuuksilla. Seppo valikoitui käyttämöksemme pelialustaksi juuri helppokäyttöisyytensä ja monipuolisuutensa vuoksi.

4. Pelialustaan istutus

Nuorten kanssa työskentelyn tuotoksena syntyi Seppo-alustalla pelattava Supersankari-peli. Pelien suunnittelun ja rakentamisen alkuvaiheessa pelikehitystiimin nuorille avautui mahdollisuus pohtia kysymyksiä, jotka he mielsivät tärkeiksi omaa elämää pohdittaessa. Kysymykset, jotka lopulta päätyivät myös tehtäviksi Supersankari-peliin, käsitelivät muun muassa arjen haasteita, omia heikkouksia, terveyttä, haaveita sekä tulevaisuutta.

Tulevaisuussuuntautunut ohjaus pelikehitysprosessissa

Pelikehitystiimin toiminnan tavoitteena oli tukea nuoria tulevaisuuden hahmottamisessa sekä edistää ja vahvistaa tulevaisuuden kannalta hyödyllisiä taitoja. Itse pelin rakennusprosessissa nuorille kirkastui teemoja, jotka ovat usein arkeen sidonnaisia, mutta siitä huolimatta merkittävä osa myös tulevaisuutta. Tällaisia teemoja olivat esimerkiksi riittävä uni ja ravinto sekä itsensä kuuntelemisen taidon tärkeys. Teemat olivat nuorille jo hyvin tuttuja, mutta niiden merkityksen pohtiminen tulevaisuutta ajatellen oli heille uutta. Työstettäessä näitä teemoja pelin tehtävien muotoon päästiin nuorten kanssa samalla keskustelemaan niiden merkityksestä oman tulevaisuuden kannalta.

Teemojen pohtiminen supersankarin näkökulmasta mahdollisti turvallisen etäisyyden käsiteltävään teemaan, ja samalla uskaliaamman ja lennokkaamman ajattelun. Pelillistäminen voi siis mahdollistaa myös elämän suurien kysymysten pohtimisen tavalla, joka ei tunnu liian kuormittavalta tai vieraalta.

Pelin rakentamiseen osallistuneet nuoret pääsivät myös kehittämään merkittäviä taitoja lähes huomaamatta työskentelyn ohessa. Yhteistyötä tehtäessä nuorilta vaadittiin monenlaisia sosiaalisia taitoja. Näitä olivat esimerkiksi kuuntelemisen taito, yhteiskehittämiseen sopiva vuorovaikutus, omien mielipiteiden ja ideoiden esiin tuonti sekä myös omien ja muiden vahvuuksien näkeminen

ja hyödyntäminen työskentelyssä. Toiminnan loppuvaiheessa, purettaessa tiimityöskentelyn antia nuorille, ohjaajat toivat myös näitä kehittyneitä taitoja esiin. Nuoret olivat tajuamattaan oppineet tärkeitä taitoja tulevaisuuttaan varten.

Yhteiskehittäminen työskentelytapana

Pelin kehittämisprosessi toi esiin myös toimintaan liittyviä haasteita. Suurin haaste tiimin toiminnassa oli osallistujien sitoutuminen. Mikäli tapaamisia jäi välistä, täytyi osallistujan seuraavalla kerralla orientoitua aina hieman uudestaan seuraavaan tehtävään sekä hyväksyä jo päätetyt asiat pelin rakenteesta.

Välillä myös ideoiden eteenpäin viemisessä ilmeni ongelmia, esimerkiksi jos idea poikkesi liikaa sovitusta teemasta tai jos idean alkuperäinen esittäjä ei ollut paikalla idean kaivatessa tarkennusta. Eriävät mielipiteet tehtävistä tai niiden rakenteesta haastoivat tiimityöskentelyä, mutta tarjosivat nuorille myös tilaisuuden kehittää vuorovaikutustaitojaan turvallisessa ympäristössä. Myös teemaan liittyvistä ideoista päästiin yhteisymmärrykseen, kun kuunneltiin toisten esittämiä perusteluja ja tehtiin sen jälkeen päätös yhdessä.

Työskentelytapana pelin kehittäminen nuorten kanssa on potentiaalinen tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen menetelmä. Pelillisyyden ja pelillistämisen yleistäessä

ohjaustyössä yhä useampi ohjaaja uskaltautuu kokeilemaan sitä toivottavasti myös itse. Pelit ja pelillisuus ovat usein hyvin lähellä monen nuoren omaa maailmaa, minkä johdosta se tuokin raikkaan työskentelytavan, johon nuori voi motivoituneena liittyä. Työmenetelmänä se on myös vahvasti osallistavaa toimintaa. Kaiken lisäksi yhteiskehittämisessä nuori oppii taitoja, joiden merkitys tulevaisuuteen mentäessä vain kasvaa.

Etsi oma supersankarisi:

Kokeile Supersankarit peliä
[Seppo-sivustolta](#)

1. Paina Login

2. Valitse Player

**3. Kirjoita pelin PIN-koodi:
CFE63B**

Tulevaisuus ohjaajien arjen työssä

Ohjaajakoulutukset vahvistamassa tulevaisuuden ohjausosaamista

Jasmi Lassila ja Anu Ihanus

Sosiaalialan ilmiöt ja haasteet muuttuvat alati, mikä vaatii työntekijältä valmiutta oppia uutta ja päivittää osaamistaan. Tulevaisuussuuntautuneessa ohjauksessa on olennaista, että ohjaaja tuntee tämänhetkiset ilmiöt ja on avoin perehtymään tulevaisuuden trendeihin. Lisäkouluttautuminen sekä tiedon jakaminen alan työntekijöiden ja alalle opiskelevien kesken parantavat työntekijöiden valmiuksia pärjätä työssä ja näin ollen vaikuttavat myös työssä jaksamiseen.

“Vierivä kivi ei sammaloidu”, kuten vanhassa suomalaisessa sananlaskussa sanotaan. Se kuvastaa hyvin myös tämän päivän työelämää ja sen vaatimuksia – on hyväksyttävä oma keskeneräisyys sekä omaksuttava, opittava ja osattava uutta. Tulevaisuussuuntautuneessa ohjauksessa ohjaajan osaamisen ajantasaisuus on tärkeää, koska uusien ilmiöiden ja tulevaisuuden trendien tunteminen vaikuttaa myös nuorten ohjaukseen.

Osaamisella tarkoitetaan niitä valmiuksia ja taitoja, joita ihminen soveltaa työssä, työyhteisössä ja muissa sosiaalisissa konteksteissa (Helakorpi, Aarnio & Majuri 2010, 55). Hanhinen (2011, 5) tiivistää osaamisen kompetensseiksi eli valmiuksiksi tai kyvyiksi, joita työntekijällä tulee olla, jotta tämä pystyy vastaamaan työn vaatimuksiin. Suoritetun tutkinnon lisäksi työntekijän tulee omaksua uutta ajankohtaista tietoa ja täydentää siten myös olemassa olevaa osaamistaan muuttuvassa työelämässä. Osaamisen kehittymistä tukevat koulutukset voivat olla pidempiä täydennyskoulutuksia, lyhyempiä seminaareja tai itsenäistä kirjallisuuden opiskelua. (Brauer, Pajarre, Nikander, Häkkinen & Kettunen 2020, 10.)

Kun nuoria ohjataan tulevaisuusorientoidusti, tulee ohjaajana olla tietoinen siitä, mitä tulevaisuudessa on odotettavissa. Epäselvä kuva tulevaisuudesta tai nykyhetkestä välittyy ohjaukseen: on vaikea luoda uskoa tulevaan nuorelle, jos ei itse hahmota sitä. Ohjausalan henkilöstöllä ei ole selvännäkijän taitoja, mutta heikkoja signaaleja voidaan tunnistaa ja tulkita. Monet aikamme ilmiöt ovat antaneet näitä signaaleja tai merkkejä muutoksesta liittyen esimerkiksi työelämän muutokseen, globaaleihin muutoksiin tai yleiseen

asenneilmapiiriin. Toisaalta on muistettava, että kohtaamme myös odottamattomia ilmiöitä, kuten maailmanlaajuinen pandemia meille osoitti.

Teoria ja käytäntö kohtaavat

Ammatillinen kehittyminen vaatii reflektiota yksin ja yhteisöissä. Kirjoittaminen sopii hyvin reflektion välineeksi, sillä se auttaa tiedon jäsentelyssä. Oman oppimisen sanoittaminen on olennaisessa osassa kirjoittamalla tehdyssä reflektoinnissa. (Kurunsaari 2019, 38.) FUTU-hankkeen opiskelijaharjoittelijat osallistuivat aktiivisesti hanketyöskentelyyn sekä perehdytyspajoihin ja kirjoittivat niiden pohjalta blogitekstejä. Tekstit toimivat hankeviestinnän lisäksi oman oppimisen reflektiona.

Ohjaustilanteissa suunnitelmat voivat mennä uusiksi, jolloin ohjaajan tulee keksiä nopeasti keinoja tilanteiden hallitsemiseen. Opiskelijoiden tuottamista blogiteksteistä nousi esille, että niin hanketyössä nuoria kohdatessa kuin

perehdytyspajoissa opiskelijoiden ymmärrys nuorisotyön käytännön arjesta lisääntyi. Lisäksi nuorten arjen ja elämänhallinnan haasteet konkretisoituivat käytännössä.

Perehdytyspajoista saatiin erilaisia näkökulmia nuorten kohtaamiseen ja siihen, mitkä tekijät voivat vaikuttaa nuoren ajatusmaailmaan. Ajankohtaisiksi teemoiksi nostettiin esimerkiksi uskontojen vaikutukset, yksinäisyyden kokemukset, radikalisoituminen sekä nuoren sosioekonomiseen taustaan liittyvät tekijät. Ymmärrys toisen tilanteesta ja ajatusmaailmasta auttaa dialogisen vuorovaikutussuhteen syntyemisessä, joka on sosiaalialan asiakastyön kulmakivi.

Tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen menetelmiä päästiin testaamaan käytännössä osallistavissa menetelmätyöpajoissa erilaisin harjoittein. Harjoituksia reflektoitiin yksin ja yhdessä: alalla työskentelevät ja opiskelijat pohtivat, miten menetelmät voisivat toimia arjen työssä omasta näkökulmasta. Keskusteluissa kävi ilmi, että osa menetelmistä oli osittain entuudestaan tuttuja. Tämä mahdollisti keskustelun siitä, kuinka ja miltä osin niitä on käytetty omissa työssä ja mitä tekijöitä on hyvä ottaa huomioon. Näin saatiin myös arvokasta arviointitietoa tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen menetelmistä käytännössä.

Perehdytyspajat sekä nuorten kohtaaminen kentällä konkretisoivat teorian ja käytännön yhteyttä. Teorian ja käytännön dialogi mahdollisti tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen perusperiaatteiden sekä menetelmien omaksumisen monipuolisesti.

Ymmärrys toisen tilanteesta ja ajatusmaailmasta auttaa dialogisen vuorovaikutussuhteen syntyemisessä, joka on sosiaalialan asiakastyön kulmakivi.

Vertaisuudesta ideoita, voimaa ja peilauspintaa

Osallistavat työpajat ammatillisen osaamisen tukena voivat tarjota ohjaajalle mahdollisuuden ravistella omia ohjauskäytänteitä, oppia uusia menetelmiä sekä jakaa työelämälähtöisiä onnistumisia ja haasteita. Esimerkiksi FUTUn perehdytyspajoissa menetelmiin tutustuminen herätti keskustelua omasta ohjaustyöstä kumpuavista käyttökokemuksista ja -mahdollisuuksista. Vertaiskokemusten jakaminen on tarpeellista oman osaamisen kehittymisen kannalta. Uudet näkökulmat tai toimintatavat eri ilmiöitä kohdatessa tuovat uusia ajatuksia omiin ohjauskäytänteisiin.

Sanotaan, että työtä oppii tekemällä. Tutkinnon suorittaminen on alku osaamisen kehittymiselle. Ammatillinen kasvu lähtee yksilön omasta kiinnostuksesta ja halusta oppia uutta. Osaamisen kehittämisessä kyse on aina kasvamisesta suhteessa johonkin yhteisöön. (Hakkarainen, Lipponen & Lonka 2004, 170–172.)

Esimerkiksi opiskelijayhteisöissä opiskelijan osaaminen karttuu vuorovaikutuksessa tämän yhteisön kanssa. Tällöin opiskelija omaksuu uusia arvoja sekä normeja ja rakentaa identiteettiään ja osaamistaan uudelleen suhteessa ryhmäänsä. Vastaava prosessi tapahtuu työelämään siirtyessä uuden työyhteisön kanssa tai muissa vastaavissa yhteisöissä.

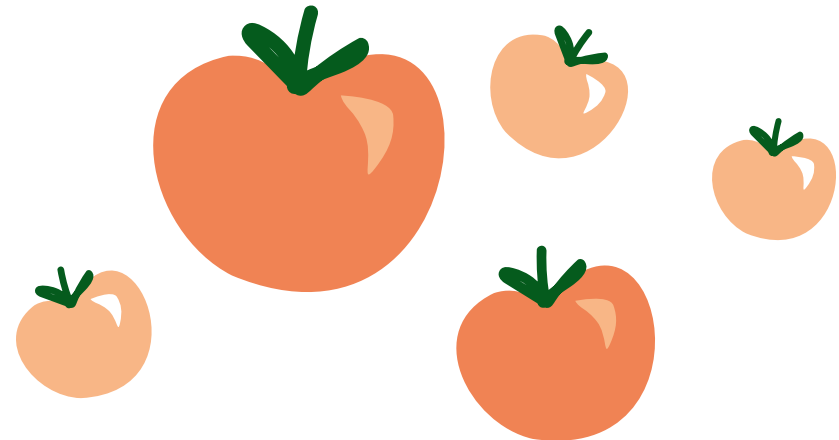
Tulevaisuutta rakennetaan jakamalla

Perehdytyspajat mahdollistivat keskustelun alalla työskentelevien ammattilaisten, opiskelijoiden sekä kouluttajien kanssa. Ammatillainen havainnoi työskennellessään kentällä ilmiöitä oman työnsä kautta. Osa ilmiöistä voi olla arjen työn kautta tuttuja, mutta niiden taustat ja mekanismit eivät välttämättä ole. Ilmiöt ja niiden ilmenemismuodot voivat vaihdella alueittain, ja sikäläkin kokemusten jakaminen on tärkeää.

Toisaalta opiskelijoilla voi olla opintojen kautta ajankohtaista tutkimustietoa sekä tietoa alan uusista trendeistä, mutta käytännön esimerkit puuttuvat, jos niitä ei ole harjoitteluissa

pääsyt kohtaamaan. Perehdytyspajat toimivat hyvänä pysähtymispaikkana yhteisen aiheen äärelle. Tilaisuuksissa käytäntö ja teoria liikkui ihmiseltä toiselle.

Työelämässä jakamisen kulttuuri auttaa työssäjaksamisessa ja mahdollistaa myös niin pitkään alalla olleiden kuin uusien tulokkaiden molemminpuolisen oppimisen. Kentällä on paljon myös niin sanottua hiljaista tietoa ja paljon hyödyllisiä toimintatapoja ja menetelmiä, joista uudet työntekijät voivat hyötyä. Niin ikään valmistuttuaan uudet alan tekijät tuovat mukanaan uutta, tuoretta tietoa menetelmistä ja ilmiöistä. Perehdytyspajat olivat erinomainen keino mallintaa myös jakamisen kulttuuria. Uusi suomalainen sananlasku voisi kuulua: "Se, kel' tieto on, se tiedon jakakoon."

Lähteet

Brauer, S., Pajarre, E., Nikander, L., Häkkinen, R. & Kettunen, J. (2020). Kehittämishankkeet korkeakoulutuksen työelämärelevanssin edistäjänä (journal.fi). Ammattikasvatuksen aikakauskirja 22 (1), 8–25. Ammatillisen koulutuksen tutkimusseura OTTU ry.

Hakkarainen, K., Lipponen, L. & Lonka, K. 2004. Tutkiva oppiminen. Järki, tunne ja kulttuuri oppimisen syyttäjänä. Helsinki: WSOY.

Hanhinen, T. 2011. Osaamisen hallinta on työelämän haaste ja valtti (docplayer.fi). Työpoliittinen Aikakauskirja 1/2011. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Helakorpi, H., Aarnio, M. & Majuri, M. 2010. Ammattipedagogiikkaa uuteen oppimiskulttuuriin (Theseus). HAMK Julkaisut. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Kaija, V. 2021. Hanketyötä oppimassa FUTUssa. Blogipostaus, Ajankohtaista FUTU-hanke 2021. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Kurunsaari, M. 2019. Perspectives on physiotherapy students' professional competence development during their education (pdf). Väitöskirja, JYU DISSERTATIONS 69. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteellinen tiedekunta.

Mattila, J. 2021. Blogi FUTU-perehdytyksestä: Moninaisten katsomusten kohtaaminen. Blogipostaus, Ajankohtaista FUTU-hanke 2021. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Mattila, J. 2021. Blogi FUTU-perehdytyksestä: Väkivaltainen ääriajattelu ja radikalisoituminen, kun viha ja pelko täyttää mielen. Blogipostaus, Ajankohtaista FUTU-hanke 2021. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Mattila, J. 2021. Blogi FUTU-perehdytyksestä: Nuorten yksinäisyys etsivän nuorisotyöntekijän silmin. Blogipostaus, Ajankohtaista FUTU-hanke 2021. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Parviainen, N. 2022. FUTU-perehdytysten kuulumisia. Blogipostaus, Ajankohtaista FUTU-hanke 2022. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Parviainen, N. 2021. Näytön Paikka – Työkalu oman elämän kokoamiseen. Blogipostaus, Ajankohtaista FUTU-hanke 2021. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Raatikainen, E. 2021. FUTU-Blogi: Luottamus Ohjauksessa. Blogipostaus, Ajankohtaista FUTU-hanke 2021. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Työn ja arjen tasapainolla hyvinvointia ohjaustyöhön

Miia Ojanen

Työhyvinvointi syntyy erilaisista tekijöistä ja heijastuu pysyvyytenä ja työhön sitoutumisena. Työssään hyvinvoiva ohjaaja toimii resurssina tukiessaan nuorta tulevaisuuden hahmottamisessa (Häikiö & Snellman 2017). Pysyvyys ja sitoutuminen luovat jatkuvuutta sekä mahdollistavat luottamussuhteen rakentamista nuoren kanssa (Aaltonen, Berg & Ikäheimo 2015, 129–130). Työn ja muun elämän tasapainoinen suhde on yksi merkittävä työhyvinvoinnin tekijä (Gragnano, Simbula & Miglioretti 2020, 907). Se on työelämätaito, jota voi oppia ja opetella, myös yhdessä nuoren kanssa. Tasapainoon vaikuttavat tekijät heijastavat elämäkulussa tapahtuvia muutoksia, joihin yhteensovittamista tukevien keinojen tulee joustavasti vastata.

Yksilölliset voimavarat – psykologinen pääoma – on merkittävä työhyvinvoinnin lähde yksilöille ja samalla olennainen osatekijä laajemman työhyvinvointipääoman kehittymiselle organisaatioissa (Manka & Manka 2016). Henkilökohtaisten resurssien tunnistaminen suhteessa työn reunaehtoihin on työhyvinvoinnin näkökulmasta keskeistä. Käsitös omasta osaamisesta ja pystyvyydestä ohjaa tarkastelemaan voimavarojen suhdetta työn vaatimuksiin. Tasapaino tukee hyvinvointia työssä, kun taas ristiriidat kuluttavat voimavaroja ja heikentävät psykologista pääomaa.

FUTU-hankkeen perehdytyskoulutuksiin vuoden 2021 aikana osallistuneilta kysyttiin osana koulutusten palautekyselyä ajatuksia siitä, miten nuorten tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen kysymykset – Kuka minä olen? Mitä minä osaan? Mihin minä pystyn? – toimivat ohjaustyön ohella ohjaajan työssä jaksamisen ja työhyvinvoinnin tarkastelun tukena. Kysymysten tärkeys kävi ilmi niistä muutamista vastauksista, joita saatiin:

”Tulevaisuussuuntautunut ohjaus toimii hyvänä tarkastelukulmana pohtiessa omaa ohjaajuutta, hyvinvointia ja työssäjaksamista.”

”Hyvä olisi kysyä välillä itseltäänkin eikä aina asiakkaalta.”

Erityisesti Mihin minä pystyn? -kysymys on työhyvinvoinnin näkökulmasta keskeinen. Kysymys kytkeytyy yksilön elämäkokonaisuuteen. Mihin minä pystyn työssäni, johon vaikuttavat paitsi työ itsessään ja sen erilaiset reunaehdot myös työn ulkopuolinen muu elämä sekä muutokset, joita elämäkulussa tapahtuu? Kysymys ohjaa tarkastelemaan työssä jaksamista paitsi nykyhetkessä myös elämäkulkua ennakoiden.

Yhteensovittamisella on väliä

Onnistunut työn ja muun elämän yhteensovittaminen tukee hyvinvointia ja työssä jaksamista (Gragnano ym. 2020). Ristiriidat sen sijaan ovat riski terveydelle sekä sosiaalisille suhteille ja voimavaroille työssä ja vapaa-ajalla (Ojanen 2017; Carlson ym. 2009; Goodman & Crouter 2009).

Tulevaisuudessa työn ja muun elämän ennustetaan sulautuvan entistä vahvemmin yhdeksi kokonaiseksi elämäksi. Puhutaan rajan hälvemisestä, rajan liudentumisesta, työn läikkymisestä kotiin ja kotiasioiden työhön. Ilmiö ei ole mitenkään uusi, mutta yleistyvää. Tähän vaikuttavat muun muassa teknologinen kehitys sekä digitalisaation ja asennemuutoksen vauhdittama etätyön lisääntyminen. (Esim. Clark 2000; Ojanen 2021; Ruohomäki 2020; Sutela, Pärnänen & Keyriläinen 2019; Tammelin ym. 2016.) Kehitys on sekä suunnitelmallista että ennakoimatonta (esim. Kokkinen 2020, 18–19). Esimerkiksi koronavirus SARS-CoV-2:n aiheuttama pandemia keväällä 2020 pakotti monet

työssäkäyvät omaksumaan nopeasti uusia työn tekemisen tapoja ja välineitä. Samalla työ astui entistä vahvemmin kodin ja vapaa-ajan alueelle (Ruohomäki 2020).

Työn ja muun elämän sulautumisen vaikutukset eivät ole yksinomaan kielteisiä edes kriisaikoina, jolloin kuormitus ja psyykkinen oirehtiminen ovat yleisesti lisääntyneet ja etätyö kiristänyt kotien ilmapiiriä. Sulautuminen voi myös heijastua myönteisesti erityisesti ajan hallintaan. (Sutela & Pärnänen 2021.) Riskinä kuitenkin on, että liudentumisen seurauksena kodin ja vapaa-ajan rooli palautumisen sekä resurssien suojelun ja uusintamisen lähteinä heikkenee (Hobfollin 1989, 2002; Meijman & Mulder 1998). Riskille ovat alttiita erityisesti sellaiset työssäkäyvät, joiden palautumista tukee mahdollisuus jättää työasiat työpaikalle sekä fyysisesti että ajatuksissa (vrt. Sutela & Pärnänen 2021). Palautumisen puute heijastuu kielteisesti hyvinvointiin (Kinnunen & Mauno 2009). Suomessa työ ja vapaa-aika sekoittuvat enemmän kuin monissa muissa EU-maissa. Tästä kertoo muun muassa EU-vertailussa havaittu johtoasema työasioiden hoitamisessa vapaa-ajalla (Sutela 2020). Nuorten ohjaustyössä rajoja hälventää myös tunneperäisen työn aiheuttama emotionaalinen kuorma, joka ei kunnioita työn ja vapaa-ajan rajoja (Ojanen 2021).

Työn ja muun elämän sulautuminen edellyttää taitoa työskennellä niiden rajapinnalla. Rajatyöskentely on tärkeä työelämätaito opittavaksi myös nuorille. Hyvinvointia työssä ja työn ulkopuolella sekä työn ja arjen tasapainoa on opittava ylläpitämään jo työuran alussa. Rajatyöskentelyä voi opetella

yhdessä nuoren kanssa. Ohjaajan oman elämän tasapaino luo edellytyksiä ohjata nuoria etsimään polkuja kohti tulevaisuutta työn ja arjen rajapinnalla. Aikuiset toimivat paitsi ohjaajina myös esimerkkeinä nuorille. (Ojanen 2021.)

Nuorten kanssa tehtävältä työltä edellytetään jatkuvuutta ja pysyvyyttä, jotka mahdollistavat luottamussuhteen rakentamisen. Nuoret tarvitsevat rinnalleen hyvinvoivan aikuisen, ammattilaisen, joka luo nuorelle tilaa pohtia omaa tulevaisuutta ja vaihtoehtoja yksin ja yhdessä. Kun arjen asiat ovat kunnossa, on helpompi olla nuoren tukena, jaksaa työssä, oppia uutta, innostua ja innostaa, motivoitua ja motivoida. Voimaannuttava nuoren kohtaaminen (Mäkinen & Halonen 2017, 152; 157–160) edellyttää voimavaroja. Kun arjen asiat painavat mieltä, myös työhön keskittyminen häiriintyy, jaksaminen heikkenee ja uupumus lisääntyy. On inhimillistä, että hyvinvoinnin vaje tällöin heijastuu nuorten kanssa tehtävään työhön.

Työn ja muun elämän tasapainoa etsimässä

Työn ja muun elämän tasapainoon vaikuttavat tekijät sekä yhteensovittamisen tarpeet vaihtelevat elämänculussa. Toimivimmat keinot tasapainon saavuttamiseksi ovat yksilöllisiin tarpeisiin vastaavia ja muutokset huomioivia.

(Ojanen 2021; Ojanen 2017; Hill & Morrison 2013.) Yksilöt tunnistavat niitä itse. FUTU-hankkeen perehdytyskoulutusten palautekyselyssä henkilökohtaisten ratkaisujen etsiminen nousi myös esiin:

”Kukin ohjaaja varmasti itse etsii keinoja jaksamiseen ja työstä palautumiseen.”

Yhteensovittamista tukevia keinoja tulee olla tarjolla, ja niiden tulee olla saavutettavia. Erilaisia käytäntöjä on jo yleisesti olemassa (Ropponen ym. 2016), mutta niiden hyödyntämisen mahdollisuuksissa on eroja. Esimerkiksi työala- ja työpaikkakohtaista vaihtelua esiintyy. Osaltaan eroihin vaikuttavat työpaikan kulttuuriset tekijät, joista suhtautuminen yhteensovittamiseen on olennainen (Toppinen-Tanner & Kirves 2016). Työelämäkulttuurilla on merkitystä. Myönteinen ilmapiiri tukee työntekijää työn ja muun elämän tasapainon saavuttamisessa edistäen samalla hyvinvointia (vrt. Mauno ym. 2005; Thomson ym. 1999; Toppinen-Tanner & Kirves 2016). Elämäystävällinen työpaikka viittaa myönteiseen yhteensovittamisen kulttuuriin, jossa ymmärretään yksilöiden elämän kokonaisuutta ja tunnustetaan elämänculussa muuttuvia tarpeita. Se on tunnustettavissa kannustavasta suhtautumisesta työn ja arjen yhteensovittamispyrkimykseen (Ojanen 2021).

Yhteensovittamiselle on olemassa erilaisia työhön liittyviä, organisatorisia, yksilöllisiä sekä yhteiskunnallisia vaihtoehtoja. Esimerkiksi yksilölliset työaikajoustot, liukummat, erilaiset vapaajärjestelyt, kohtuullistettu työmäärä, realistisen vaatimukset työn tuloksista, sosiaalinen tuki työpaikalla sekä erilaiset työhyvinvointia ja työssä jaksamista tukevat toimet ja työnohjaus edistävät tasapainon saavuttamista. Henkilökohtaiset sosiaaliset suhteet, läheisverkostojen tuki sekä yhteiskunnan sosiaali- ja perhepoliittiset palvelut mahdollistavat osaltaan yhteensovittamista. (Esim. Sorsa & Rotkirch 2020; Toppinen-Tanner & Kirves 2016; Tuomivaara ym. 2016.)

Työn ja muun elämän tasapaino kannattelee ihmistä työssä ja elämässä. Se tuottaa voimavaroja ja jatkuvuutta nuorten ohjaustyöhön. Tasapainon saavuttamisessa on kyse onnistuneesta vuoropuhelusta yksilöllisten, elämänculussa muuttuvien tekijöiden sekä työn ja yhteiskunnallisten reunaehtojen välillä. Yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset yhteensovittamista tukevat keinot ovat toimivia silloin, kun se edistävät hyvinvointia tukevien ratkaisujen löytämistä.

Lähteet

- Aaltonen, S., Berg, P. & Ikkäheimo, S. 2015. Lopuksi: Mitä rekisterit ja haastattelut kertovat meille syrjäytymisestä, nuorista ja palveluista? Teoksessa Aaltonen, S., Berg, P. & Ikkäheimo, S. (toim.): Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Julkaisuja 160. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. 129–130.
- Carlson, D. S., Grzywacz, J. G. & Zivnuska, S. 2009. Is work-family balance more than conflict and enrichment? *Human Relations* 62, 1459–1486.
- Clark, S. C. 2000. *Work/Family Border Theory: A New Theory of Work/Family Balance*. *Human relations* 53 (6), 747–770.
- Goodman, W. B. & Crouter, A. C. 2009. Longitudinal associations between maternal work stress, negative work-family spillover, and depressive symptoms. *Family Relations* 58, 245–258.
- Gragnano, A., Simbula, S. & Miglioretti, M. 2020. *Work-Life Balance: Weighing the Importance of Work-Family and Work-Health Balance*. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 17 (3), 907.
- Hill, J. E. & Morrison, H. M. 2013. *Workplace flexibility: a key to work-life integration*. Teoksessa Major, D. & Burke, R. (toim.): *Handbook of work-life integration among professionals*. Cheltenham: Edward Elgar, 269–287.
- Hobfoll, S. E. 1989. Conservation of resources: A new attempt at conceptualizing stress. *American Psychologist* 44, 513–524.
- Hobfoll, S. E. 2002. Social and psychological resources and adaptation. *Review of General Psychology* 6, 307–324.
- Häikiö, L. & Snellman, K. 2017. Marginaalisessa yhteiskunnallisessa asemassa olevien nuorten osallistuminen. Teoksessa Bäcklund, P., Häkli, J. & Schulman, H. (toim.): *Kansalaiset kaupunkia kehittämässä* Tampere: Tampere University Press. 118–135.
- Kinnunen, U. & Mauno, S. (toim.). 2009. *Irtiottoja työstä. Työkuormituksesta palautumisen psykologia*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kokkinen, L. (toim.). 2020. *Hyvinvointia työstä 2030-luvulla. Skenaarioita suomalaisen työelämän kehityksestä*. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Manka, M.-L. & Manka, M. 2016. *Työhyvinvointi*. Helsinki: Talentum Pro.
- Mauno, S., Kinnunen, U. & Ruokolainen, M. 2005. *Perhemyönteinen organisaatiokulttuuri henkilöstön voimavarana: Kyselytutkimus kolmessa organisaatiossa*. *Työ ja ihminen* 19, 107–128.
- Meijman, T. F. & Mulder, G. 1998. *Psychological aspects of workload*. Teoksessa Drenth, P. J. D., Thierry, H. & de Wolff, C. J. (toim.): *Handbook of work and organizational psychology: Volume 2: Work Psychology*. Hove: Psychology Press, 5–33.
- Mäkinen, S. & Halonen, T. 2017. *Januskasvoinen portinvartija: ohjaus tukena ja kontrollina julkisissa palveluissa*. Teoksessa Aaltonen, S. & Kivijärvi, A. (toim.): *Nuoret aikuiset hyvinvointipalveluiden käyttäjinä ja kohteina*. Julkaisuja 198. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.
- Ojanen, M. 2021. Tasapainottelemalla hyvinvointia työhön. Tikissä-blogi 15.6.2021. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.
- Ojanen, M. 2017. *Työn ja perheen ristiriidat, sairauspoissaolot ja avioeroriski suomalaisilla palkansaajilla*. Akateeminen väitöskirja, Acta Universitatis Tamperensis 2249. Tampereen yliopisto.
- Toppinen-Tanner, S. & Kirves, K. 2016. Työn ja muun elämän yhteensovittamista tukevat käytännöt ja kulttuuri suomalaisilla työpaikoilla. *Työelämän tutkimus* 14 (3), 276–294.
- Ropponen, A., Käsälä, M., Rantanen, J. & Toppinen-Tanner, S. 2016. *Organizational Initiatives for Promoting Employee Work-Life Reconciliation Over the Life Course. A Systematic Review of Intervention Studies*. *Nordic Journal of Working Life Studies* 6 (3), 79–100.
- Ruohomäki, V. 2020. *Etätyöoloikka ja hyvinvointi koronakriisin alussa*. Teoksessa *Työpoliittinen aikakauskirja – Finnish Labour Review* 2/2020. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Sorsa, T. & Rotkirch, A. 2020. *Työ ja perhe ne yhteen sopii? Perhebarometri 2020*. Väestöntutkimuslaitos, Katsauksia E43/2020. Helsinki: Väestöliitto ry, Väestöntutkimuslaitos.

Sutela, H. 2020. Suomessa työasiat läikkyvät vapaa-ajalle yleisemmin kuin muualla Euroopassa. Blogi: Tieto & Trendit 13.10.2020. Helsinki: Tilastokeskus.

Sutela, H. & Pärnänen, A. 2021. Koronakriisin vaikutus palkansaajien työoloihin (pdf). Työpaperi 1/2021. Helsinki: Tilastokeskus.

Sutela, H., Pärnänen, A. & Keyriläinen, M. 2019. Digiajan työelämä - työolotutkimuksen tuloksia 1977–2018 (pdf). Helsinki: Tilastokeskus.

Thompson, C.A., Beauvais, L.L. & Lyness, K.S. 1999. When work-family benefits are not enough: the influence of work-family culture on benefit utilization, organizational attachment, and work-family conflict. *Journal of Vocational Behavior* 54, 392–415.

Toppinen-Tanner, S. & Kirves, K. 2016. Työn ja muun elämän yhteensovittamista tukevat käytännöt ja kulttuuri suomalaisilla työpaikoilla. *Työelämän tutkimus – Arbetslivsforskning* 14 (3), 276–294.

Tuomivaara, S., Ropponen, A. & Kandolin, I. 2016. *Jousto-opas – Sujuvuutta työhön yksilöllisillä ja yhteisöllisillä ratkaisuilla*. Helsinki: Työterveyslaitos.

Lopuksi – tulevaisuus- suuntautuneen ohjauksen visiointia

Katarina Groop, Anu Ihanus, Nicol Parviainen ja Jouni Piekkari

Mitä tulevaisuussuuntautunut ohjaus voisi olla tulevaisuudessa? Millainen on maailma, jossa sitä tehdään? Miten sitä voitaisiin tehdä? Vaikka tämä teos on kirjoitettu tästä päivästä ja menneestä käsin, on tulevaisuussuuntautuneessa ohjauksessa kyse erilaisten tulevaisuuksien hahmottamisesta. Vaikka populaarikulttuurissa uhkakuvat ja kamala tulevaisuus myyvätkin hyvin (Dufva, Grabtchak, Ikäheimo, Lähdemäki-Pekkinen & Poussa 2021), lähestymme tulevaisuutta kehittämämme viitekehyksen mukaisesti, erilaisten positiivisten tulevaisuuksien ja mahdollisuuksien kautta. Lähdetään siis visioimaan toivottua tulevaisuutta.

Visiomme mukaan vuoteen 2032 mennessä kaikki Suomen nuoret suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa optimistisesti (vrt. Nuorisobarometri 2021: 80 % suhtautui erittäin optimistisesti tai optimistisesti omaan tulevaisuuteensa) ja nuorten lähtökohdat, kuten koulumenestys, vanhempien koulutustausta tai tulot, eivät vaikuta nuorten tulevaisuuskuviin tai opinto- ja uramahdollisuuksiin.

Hyvinvointialueille perustetaan nuorten toivomia tulevaisuusklinoita (ks. Björklund, Nord & Tarvainen 2017), joissa nuoret pääsevät unelmoimaan, suunnittelemaan ja visioimaan omannäköistä tulevaisuutta. Laadukas, tulevaisuuteen suuntautuva ura- ja opinto-ohjaus on arkea laajasti eri toimintaympäristöissä, joissa nuoria kohdataan. Nuoria kohtaavat ammattilaiset ovat päässeet irti massa-ajattelusta ja sukupuolinormatiivisista ajattelumalleista. Enää ei ole niin sanottuja tyttöjen ja poikien ammatteja. Yhteiskunnassa annetaan arvoa ja arvostusta moninaisuudelle.

Tulevaisuusvisiossa pysähdyttiin tämän ajatuksen äärelle ja ajateltiin: entä jos politiikan käsittely olisikin hauskaa ja lähtisi nuoren omista välittömistä kiinnostuksen ja huolen aiheista.

Visiossamme tulevaisuussuuntautunut ohjaus on osa sosiaali-, terveys- ja opetusalojen opetussuunnitelmia. Tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen menetelmiä käytetään elämänkaaren eri vaiheissa niin lasten, nuorten kuin aikuistenkin kanssa työskennellessä. Tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen ympärille on syntynyt verkosto, joka ristiinpölyttää ideoitaan ja ylläpitää omaa osaamistaan.

Tulevaisuudessa eri ura- ja opiskeluvaihtoehtojen mahdollisuuksien kaaos on muotoutunut jäsennellyksi mahdollisuuksien verkoksi, joka sallii joustavasti yksilön halun kokeilla eri vaihtoehtoja ilman, että hän jää verkkoon jumiin. Mahdollisuuksien verkko kannustaa yksilöä kokeilemaan erilaisia asioita ja toimii samalla reflektiopintana, helpottaen omien mieltymysten ja unelmien etsintää.

Politiikan ja vaikuttamisen pohdintaa yhdessä

Politiikka on yhteisten asioiden hoitamista ja yhteisen tulevaisuuden rakentamista. Siihen voi osallistua alkaen omasta lähiympäristöstä aina maailmanlaajuisten kysymysten äärelle. Esimerkiksi vuoden 2021 Nuorisobarometrissä nuoret kokivat erityisesti ympäristö- ja ilmastoasiat sekä niihin puuttumisen tärkeiksi asioiksi. Moni nuori on kokenut voimattomuutta maailman suurten kysymysten edessä, ja toivottomuus on johtanut äärimmillään apatiaan, yhteiskunnan vastavirtaan asettumiseen tai radikalisoitumiseen.

Politiikka on aiemmin tuntunut monista nuorista vieraalta, itsestä irrallaan olevalta asialta. Tulevaisuusvisiossa pysähdyttiin tämän ajatuksen äärelle ja ajateltiin: entä jos politiikan käsittely olisikin hauskaa ja lähtisi nuoren omista välittömistä kiinnostuksen ja huolen aiheista. Sosiaalipedagogiikkaan kuuluvat niin mikro- kuin makrotasotkin. Laajempien kysymysten pohtiminen ei ole sosiaalipedagogisessa tulevaisuussuuntautuneessa ohjauksessa vain ammattilaisten yksinoikeus, vaan hyvä pedagogi keksii innostavat keinot saada nuoret aktivoitumaan.

Pelillistäminen on hyvä keino saada nuoret syventymään poliittisten päätösten maailmaan. Pelillistämiseksi ominaista on tehdä jostakin tylsäksi mielletystä aiheesta osallistavampi ja mielenkiintoa herättävä. Pelillistämisen avulla voidaan tarjota nuorille tarttumapintaa pohtia omaan elämään vaikuttavia rakenteellisia ja globaaleja haasteita.

Oman poliittisen vaikuttamisen keinoista voidaan luoda nuorille peli, jossa tuodaan esiin konkreettisia keinoja vaikuttaa omaan ympäristöön. Myös Osallisuuden kieltä oppimassa -hankkeen draamallinen työpaja Unelmien puolueista toimii sysäyksenä demokratiakysymysten pohtimiseen.

Niin ikään sarjakuvan keinot ovat mainioita tapoja herättää innostusta poliittisiin kysymyksiin ja konkretisoida omaa pohdintaa epäkohdista ja niihin vaikuttamisesta. Yhteiskuntaa kritisoiva ja vaihtoehtoja hahmottava freireläinen lähestymistapa on sosiaalityössä usein unohtunut yksilökeskeisen tukemisen mallin alle.

Ammattialan pohdintaa työn kautta

Keikkamainen työ on potentiaalinen työnteen tapa, ja tuettu keikkatyö on löytämässä väyläänsä osaksi tuetun työllistymisen palveluita. Esimerkiksi Helsingin Kaupungin Työkykyisempi Stadi -hanke osallistuu tuetun keikkatyön kehittämiseen ja hyödyntää mallia omassa Jobcenter-mallin kokeilussa täsmätyön nimellä. Tuettu keikkatyö on myös yksi mahdollinen tapa toteuttaa tulevaisuussuuntautunutta ohjausta. Toivotussa tulevaisuudessa tuettu keikkatyö on vakiintunut työskentelymuoto. Nuoret kokeilevat matalalla kynnyksellä keikkatyön kautta omaa osaamistaan sekä tutkivat mahdollisia tulevaisuuksia ja urapolkuja saaden välittömästi palautetta ja arviointitietoa omasta itsestään.

Keikkamainen työ on väliaikainen ja luonnollinen työnteen muoto, joka auttaa nuorta ottamaan seuraavan askeleen kohti työelämää tai opintoja, omaa tulevaisuutta. Työelämään kurkistus kokemuksellisesti avaa uusia näkökulmia ja ajatuksia sekä luo käsitystä omasta itsestä sekä tulevaisuudesta. Tukea työelämän tutkimiseen on tarjolla, ja myös esimerkiksi työhönvalmentajat voivat osallistua keikkamuotoisten töiden ohjaukseen nuoren yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tulevaisuudessakin työvalmentajat tekevät aktiivisesti verkostotyötä. Verkostotyöhön saadaan riittävästi resursseja, ja se tunnistetaan olennaiseksi osaksi työvalmentajan työnkuvassa.

Toivotussa tulevaisuudessa kohtauttaminen työnantajien ja työntekijöiden välillä toimii. Työhönvalmennus, muut tuetun työllistymisen palvelut ja opiskelu rakennetaan siten,

että potentiaalinen työvoima, työnantajat sekä ohjaus- ja opetustyön ammattilaiset toimivat yhdessä. Jatkomot työhönvalmennuksesta tai opinnoista ovat sujuvia.

Matkustaessamme tulevaisuuteen työelämän monimuotoisuus on konkretisoitunut ja työnantajat näkevät monimuotoisuuden rikkautena: sampo, josta ammentaa. Oman, itselle sopivan panoksen antamista työelämään arvostetaan. Omasta työnteosta saa palautetta säännöllisesti, ja palautteen anto työnantajalle on myös mahdollista.

Työnantajat arvostavat perehdytystä tulevaisuudessakin, ja heillä on siihen riittävästi aikaa. Visiomme mukaan työnantajat osaavat tulevaisuudessa mukauttaa toimintaansa yksilöllisesti, inklusioajattelun mukaisesti. Työtehtäviä muokataan jouhevasti yrityksissä ja organisaatioissa hyödyntämällä muun muassa Vamlasin Ratko-menetelmää. Enää ei ajatella, että yksilö mukautuu yhteiskuntaan, työpaikkoihin, arkielämään, vaan kaikessa toiminnassa yksilölliset tarpeet on otettu jo huomioon tai ainakin ne automaattisesti huomioidaan.

Vertaisuuden voimaa

Tulevaisuuden polkujen, valintojen ja omannäköisen tulevaisuuden rakentamisen tueksi visiossamme nuoret saavat ammattilaisista ja vapaaehtoisista mentoreita. Mentorointi ei ole aikaan tai paikkaan sidottua toimintaa, vaan siinä hyödynnetään laajasti eri verkkotyökaluja ja viestintämuotoja.

Enää ei ajatella, että yksilö mukautuu yhteiskuntaan, työpaikkoihin, arkielämään, vaan kaikessa toiminnassa yksilölliset tarpeet on otettu jo huomioon tai ainakin ne automaattisesti huomioidaan.

Toivotussa tulevaisuudessa vertaisuutta hyödynnetään myös muun muassa maahanmuuttaneiden nuorten palveluissa kotoutumisen tukena, ja sen hyödyntäminen ohjauksen tukena on arkipäivää. Nuoret tutustuvat jo pidempään Suomessa olleisiin maahanmuuttajiin, jotka toimivat mentoreina nuorille. Nuorilla on myös suomalaisia ystäviä, joita he ovat saaneet koulusta, harrastuksista, mutta myös perheryhmäkodin Suomi-tutoreiden kautta, joiden avustuksella on tutkittu suomalaisen yhteiskunnan ja elämän käytänteitä turvallisessa ilmapiirissä.

Nuoret tutkivat tulevaisuuksia konkreettisesti tutustumalla kouluihin ja työpaikkoihin. Samalla myös esimerkiksi maahanmuuttajanuoret tutustuvat suomalaiseen yhteiskuntaan ja eri paikkoihin hyvinkin elämänmakuisesti. Konkreettisen tekemisen kautta maahanmuuttajanuorten suomen kielen taito on parantunut. Ympäristöt ja kotikaupunki ovat tulleet tutuiksi. Kaiken tämän myötä jatkokoulutuspaikat ovat selvillä.

Myös ohjaajat ovat sisäistäneen tulevaisuusmentoroinnin ytimen. Ihmisten vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet ovat aistittavissa. Sanan voimalla ohjaaja superboostaa ohjattavia nuoria kohti positiivisen tulevaisuuden toteuttamista. Ilmapiiri on innostunut ja rajun vauhdikas. Havaittavissa on vahvaa korkeapainetta.

Positiivisen tulevaisuusvisiomme mukaan innostus nuorten näkökulmaan lisääntyy. Jo 2020-luvulla haavoittuvassa asemassa olevien nuorten ääni tuli kuuluville muun muassa Sami Kieksin dokumenttisarjojen

Some Deep Story ja **Logged In** myötä. Toivotussa tulevaisuudessa maahanmuuttajanuorten ääni tulee kuuluville elokuvissa, joissa avataan näkökulmia siihen, millaista on tulla Suomeen jokaisen yksilöllisistä lähtökohdista.

Toivottu tulevaisuus kantaa eteenpäin

Tässä artikkelissa visioimme toivottua tulevaisuutta erityisesti nuorten ja tulevaisuussuuntautuneen ohjauksen näkökulmista. Unelmat ja visioinnit vievät meitä eteenpäin ja auttavat työskentelemään kohti tavoitteita. Ne myös estävät paikalleen jumiutumisen ja toimivat perustana kehitykselle.

Tulevaisuuteen liittyvä pelko tai ahdistus voidaan kanavoida tulevaisuuteen vaikuttavaksi toiminnaksi, mikäli nuorelle tarjotaan mahdollisuuksia vaikuttaa asioihin: niin henkilökohtaisella, yhteisön kuin yhteiskunnan tasolla. Motivaation, uskalluksen ja innostuksen herättelyssä nuori tarvitsee välillä apua. Silmien aukaisu erilaisille tulevaisuuksille on helpompaa, kun joku on tukemassa ja unelmointi on sallittua. Kun vieressä on joku, joka itsekin osaa unelmoida ja nähdä tulevaisuuksia.

Yhteisessä unelmoinnissa, niin pienessä kuin suuressakin, on hyvä tuoda esille asioiden dynaamisuus: jokin ei saata vielä tänään näyttää mahdolliselta, mutta huomenna asia saattaa olla jo toisin. Jokin tavoite saattaa tuntua nyt mahdottomalta, mutta kun tavoitteesta ottaa tarkasteluun pienen palasen kerrallaan, voi ratkaisu aueta eteen uudella tavalla.

Lähteet

- Björklund, Nord ja Tarvanainen 2018. [100 nuorta kehittäjä. Nuorten terveiset psykososiaalisen tuen palvelupakettiin.](#)
- Dufva, M., Grabtchak, A., Ikäheimo, H.-P., Lähdemäki-Pekkinen, J. & Poussa, L. 2021. [Vaikuta tulevaisuuteen – Haasta, kuvittele ja toimi \(pdf\).](#) Sitran selvityksiä 174. Helsinki: Sitra.
- Kiilakoski, T. (toim.) 2022. [Kestävää tekoa. Nuorisobarometri 2021 \(pdf\).](#) Verkkojulkaisu (Nuorisotutkimusseura) 169; Valtion nuorisoneuvoston julkaisu 69. Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto & Opetus- ja kulttuuriministeriö.

FUTU
Creating Positive Future

